

XLII. évfolyam 2019. július–augusztus

Kertbarát

magazin

Alapította Bálint György 1977-ben

Parti

a kertben

+8 oldal

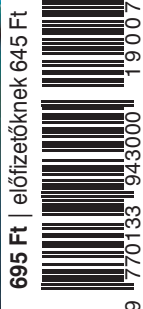
HORTENZIACSODÁK

Nyári hangulat

B. Tóth Lászlónál

Ajándék
1000 Ft-os
Oázis kuponnal

KERTBŐL A VÁZÁBA

AZ ELSŐ 25 ELŐFIZETŐNK 2000 FT-OS OÁZIS VÁSÁRLÁSI UTALVÁNYT KAP

MINDEN EGY HELYEN!

Magyarország legnagyobb digitális agrárszaklap-portfóliója!

Magyar Mezőgazdaság Lapcsoport

Magyar Mezőgazdaság Lapcsoport

akár
30%
kedvezménnyel!

MAGYAR MEZŐGAZDASÁG LAPCSOPORT

Fizessen elő a Magyar Mezőgazdaság Kft. kiadványainak digitális változatára!

- Egyedi kedvezményes ár digitálislap-előfizetőink részére!
- Egyszerű, gyors, kényelmes előfizetési lehetőség!
- Bővített interaktív tartalom!
- Hirdetőpartnereink számára újszerű, interaktív megjelenési lehetőség!

 www.magyarmezogazdasag.hu

 DIGITALSTAND
 www.digitalstand.hu

Ünnepeljük virággal!

Díszkertész kollégám azt panaszolta, bosszantja őt egyes iskoláknak a szülők felé küldött jelzése, miszerint a ballagó diákoknak ne vegyenek virágot, az arra szánt összeget inkább jótékony célra. Barátunk több évtizede termel vágott virágot, az ő naptárjában is piros betűs, azaz kiemelt „virágos nap” az iskolai ballagások ideje. Érthető hát az aggodalma, rosszallása. Amikor a Valentin-napot majd' három évtizede a virágkereskedők meghonosították hazánkban, hamarosan fölébredt az „ajándékszektor” is, ők azt hirdették, hogy virág helyett Valentin-napon vegyünk inkább édességet, bizsut és mást. Szóval ne virágot.

Mi lehet a jó megoldás? Először is eldöntjük, hogy mikor, milyen alkalomra gondolkodunk apró figyelmesség, kis ajándék vásárlásán. Hogy mit, az valóban egyéni döntés, ízlés, szokás dolga. Jómagam a virág mellett döntök általában, mert meggyőződésem, hogy a virág minden körülmény és esemény köszöntésére kiváló. Vágott virágból készült ajándékcsokor vagy szépen díszített cserpes virág (kerttulajdonosnak egy éppen virágzó cserje díszcsomagolásban) kitűnő eszköz arra, hogy örömet szerezzünk és tapasztalatom szerint mindig derűt varázsol az arcokra.

Még a legbarátságatlanabb ember szája is mosolyra nyílik, ha kap egy szép színes csokrot vagy virágzó dísznövényt. Próbáljuk csak meg! Ezért is gondolom a legpozitívabb szakmának a virágkötőkét, hiszen nap mint nap sok-sok embernek csalnak mosolyt az arcára, és okoznak örömet az általuk készített alkotásokkal. A legfőbb virágvásárlási alkalom egyébként Magyarországon a névnap és a születésnap. De vendégségbe is virágot viszünk a háziasszonynak, ahogy a pedagógusokat, a legkedvesebb titkárnőt, a betegágyban lábadozót vagy a dobogóra lépő sportolókat is virágcsokorral lepjük meg.

A következő lépés az lenne, ha vinnénk magunknak haza „csak úgy” virágot, hogy mindig legyen friss csokor az asztalon, más színű a nappaliban és más a dolgozószobában. Ez Hollandiában amúgy napi gyakorlat, ők legendásan nagy virágfogasztók (és persze termelők is).

Mi viszont addig is adjunk bátran virágot ballagó csemetéinknek, a keresztlányunknak és a keresztfiunknak is. Ma már egyáltalán nem ritka vagy szokatlan, ha férfit is virággal köszöntenek.

Egyébként épp 29 éve a virágkötők szakmai egyesületének akkori elnöke az első magyarországi Valentin-csokrot Bálint Györgynek adta át. És most mi is átadjuk jelképes születésnap csokorunkat a Kertbarát Magazint alapító újságírónak, Bálint Györgynek, aki a napokban ünnepli 100. születésnapját.

Jó egészséget kívánunk, Isten éltesse!

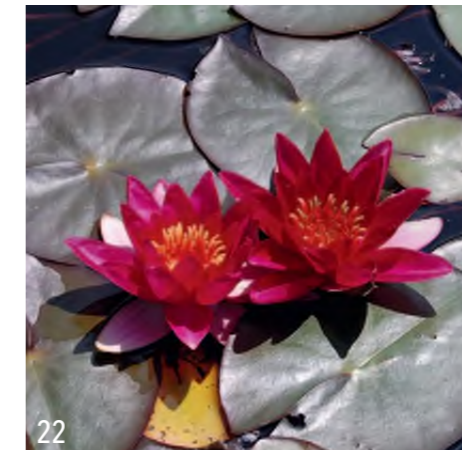
Bu'ka'

10

14

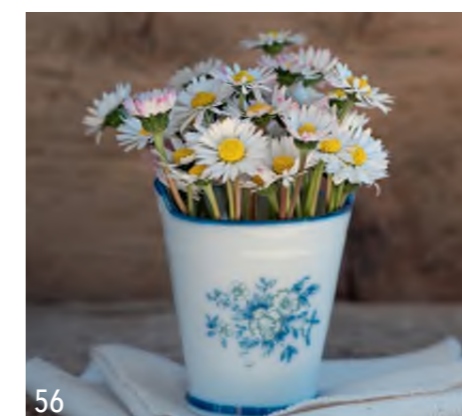
22

18

40

56

BEMUTATJUK

- 18 Balla Géza birodalma
- 26 Hortenziacsodák
- 40 Csonthéjas gyümölcsseink szépséges rokonai
- 52 A Szentföld fái
- 56 Kertből a vázába
- 60 Várdai portaszépitők

KERTEK-EMBEREK

- 10 Nyári hangulat B. Tóth Lászlónál
- 44 Kavicsok és kutyák

ITTHON

- 36 Barangolás az őrségi virágos réteken

IDEGEN TÁJAKON

- 22 Élet a zürichi botanikus kertben

KEDVENC NÖVÉNYÜNK

- 14 Élő virágpompa

IDŐSERŰ

- 31 Szélsőségek és megoldások

KERTET ÉPÍTÜNK

- 8 Kertek természetesen
- 34 Természetes talajgyógyítás

MAGOT KÜLDÜNK

- 30 A lakkfa

KERTÉSZPALÁNTA

- 47 Indiánok kertje

NÖVÉNYDOKTOR

- 48 Azok a gaz gyomok!

VENDÉGLÁTÁS

- 58 Süssünk, főzzünk gyógynövényvel

MELLÉKLET

- 61 Parti a kertben

Újra Bábolnai Gazdanapok!

2019. szeptember 5-8.

Arasson sikert!

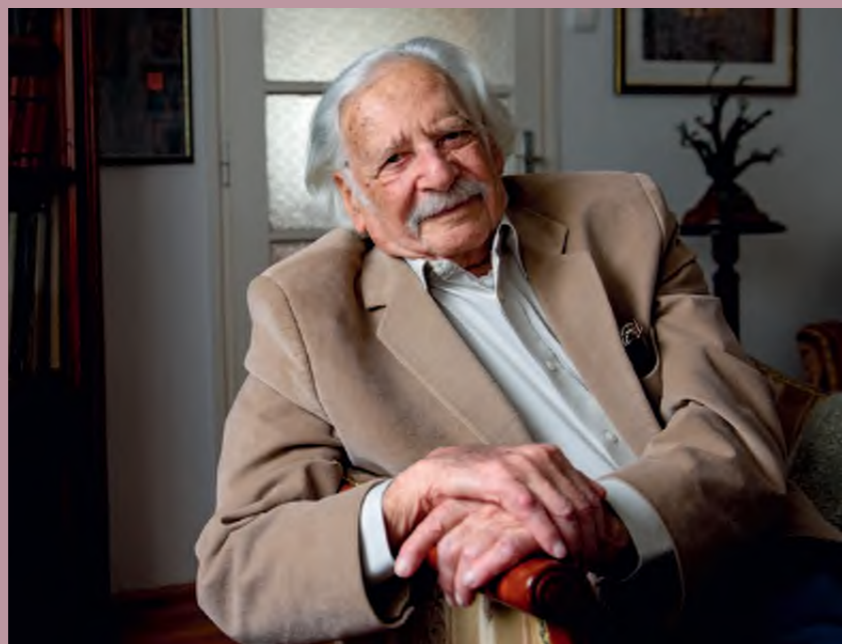
babolnaigazdanapok.hu

**BÁBOLNAI
GAZDANAPOK**
2019. szeptember 5-8.

AGRÁRMINISZTERIUM

AGRÁRMARKETING
CENTRUM

Bálint György 100

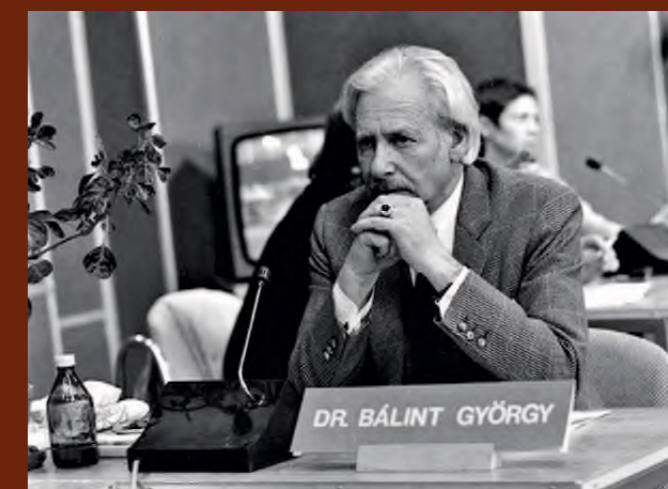

Bálint György, a népszerű Bálint gazda 1919. július 28-án született, köszöntjük 100. születésnapján és gratulálunk hosszú, tartalmas, sikeres életútjához.

Bálint György kertészmérnök a Magyar Mezőgazdaság Kiadó által gondozott kertészeti lapok, így a Kertbarát Magazin alapítója, a Kertészet és Szőlészet című szaklap főszerkesztője volt 16 évig.

Szakmai munkásságát méltattuk áprilisban barátok, pályatársak, egykori munkatársak részvételével a Vajdahunyadvárban megrendezett ünnepségen.

Meleg szeretettel kívánunk boldog születésnapot!

KERTEK TERMÉSZETESEN

A természetes kertek alkotói olyan megoldásokat igyekeznek tudatosan alkalmazni, amelyek a természetben is megtalálhatóak.

A Kertbarát Magazin előző számában már kitértünk a Green City-szemléiségű kertek csapadékvíz-megőrző megoldásaira, illetve honos fajokon alapuló sokszínű növénytakarásaira; ezen a gondolatsoron tovább haladva most vizsgáljuk meg a természetesség jegyében a kert más elemeit is.

A hogy már korábbi írásunkban részleteztük, a Green City-kertek tervezői figyelnek arra, hogy a csapadékvíz ne elvezessék a kertből, hanem segítsék a talajba szivárgását. A tereprendezés átgondolásával, mikrodombok és mikrovölgyek létrehozásával is a víz útját irányítják, ha kell. Az épített esőkertek, úszótavak gyűjtik és időszakosan megőrzik a csapadéktöbbletet, máskor dekorációs vagy rekreációs célokat szolgálnak, vagyis egy-egy kerti elem többféle feladatot is kap. Ezekben a kertekben a növények sokfélesége, az éghajlati és talajadottságok ismerete a telepítendő növények kiválasztásának az alapja, mindezek segítik egymást, a kert pedig fenntarthatóvá válik.

A kreativitás segít az újateremtésben

Az anyagok újrahasznosítása hallatán a kertben először általában a komposztálás jut az eszünkbe, ám a Green City-szemléiségű kertekben ennél többről van szó. A fenntartás során keletkezett zöldhulladék hasznosítása valóban az egyik legfontosabb, hiszen így a nyesedéket nem elszállítják, hanem megtartják helyben, a kertben. A növények számára új tápanyag keletkezik, vagyis az alapanyagot visszaforgatják abba a környezetbe, ahol létrejött.

Tágítsuk tovább ezt a gondolatot! A kert átalakításakor például minden fölszedett burkolat, faanyag, régi korsó, edény, rozsdásodó vascső, fémlemez, elpusztult fatörzs, levágott vessző valamilyen céllal újra felhasználható, vagy valamilyen újonnan beépített termék alapanyaga lehet. Vesszőkből például különleges árnyékoló készíthető, a régi korsók ültetőedényként vagy csobogóként újulhatnak meg, fémlemezkből pedig kiemelt ágyás építhető zöldségféléknek. Mindezzel közelebb kerülhetünk a Green City-kertek alap gondolatához. Ha a kertben mégis új elemekre van szükség, akkor azok alapanyaga a közelből származzon. Legyenek olyanok, melyek az adott tájra jellemzőek, távoli tájak anyagai idegenül hatnak.

Újrahasznosított növények

Az újrahasznosítás fogalma a növényekre is érvényes. Nem kell mindent kivágni, a koros cserjék, lombos fák igazi értéke az idő, amely nem pótolható. Minden fakivágást alapos átgondolás előz meg. Inkább metszéssel, koro-

naalakítással, visszavágással segítik a kevésbé szép növények újránövését, vagy átültetik őket, ha még lehetséges. Ezt követően táplálják őket, később is figyelnek fejlődésükre és inkább új társakat telepítenek melléjük, ezzel új látványt, új hatású kerteszerkezetet létrehozva. A beteg, erősen sérült, balesetveszélyes fáktól, nagyobb cserjéktől valóban meg kell válni, de azok is helyben tarthatóak, felhasználhatóak.

Madarak, sünök, pillangók

A rovarok védelme, életük könnyítése is összefügg az újrahasznosítással. A növényvédelmet segítő madaraknak, sünöknek, rovaroknak, méheknek nem csak az élő növények adnak bújóhelyet és táplálékot. Elszáradt termésekből, magvakból, gallyakból,

vesszőkből, díszfüvek hajtásaiból, vagy éppen tégladarabokból dekoratív rovarszállók, kiszáradt fatörzsekből pedig odúk, költőhelyek építhetők. A Green City-kertekben kártevőket pusztító énekesmadarak, hétpettyes katicák, lepkék és méhek élnek, hiszen a természetesség lényege a vegyszermentesség is, már amennyire lehetséges. Ezek az élőlények pedig a növényeink károsítóit fogyasztják, vagy éppen beporozzák a virágokat, ami nélkül nincs termésképződés. A kert így legyen élettere is ezeknek a hasznos élőlényeknek, találjanak meg ott majdnem mindent, amire szükségük van. Tudatos ültetéssel úgy válasszuk ki a növényfajtákat, hogy azok termései, nyitott szirmú virágai táplálékot adjanak, mások csalogassák a kertbe például a pillangókat és a méheket. Forró nyarakon a madáritató

segíti a szárnyasokat, télen pedig a kertgazdái gondoskodnak róluk akár úgy, hogy a kertben korábban kiszáradt fából készített madáretetőben mindig van eleség.

Tudatos tervezés

A természet, ahol csak van rá lehetősége, egyetlen négyzetmétert sem hagy fedetlenül. Az erdők, mezők, árokpártok növényei teljes takarással védik a talaj szerkezetét, a túlzott fölmelegedést, vagy éppen a víz- és szélrohamok ellen adnak biztonságot. A természetes kertekben ezt tudatosan hozzák létre. A teljes fedettség miatt a gyomok növekedése nehézkes, alig van rá lehetőség. A növények egymást árnyékolják, levelek tömege takarja a talajt, csökkentve a párolgás ütemét, ezáltal lassabban szárad ki a terület. A föld alatt és a föld fölött élő állatok számára a talajban élő gyökérzet, illetve a lombzat ad megfelelő életteret. Az ember számára pedig az ilyen növénytakarás az évszakok változását is jelzi. Mindig lesz benne olyan, amelyik éppen virágzik, így folyamatos táplálékot ad a beporzóknak. Ősszel a lombok színváltozása, télen pedig a termésükkel díszítő cserjék, a madarak kedvencei jelentik a látványt. Az állatok a biztonságért cserébe gyérítik az embereket és a növények kártevőit, rovarokat, szúnyogokat, levéltetveket fogyasztanak. A növények és a kert önfenntartó képessége megsokszorozódik.

FOTÓ: A MAGYAR KERTÉPÍTŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE ÉS A ZÖLDEBB VÁROSOKÉRT NONPROFIT KFT. „AZ ÉLŐKERT” CÍMŰ KIADVÁNYÁBÓL

B. Tóth László zenei szerkesztő, műsorvezető eredetileg rádió- és tv-műszerész volt. Karrierje azzal a Magnósklubbal kezdődött, amit a Fővárosi Művelődési Házban vezetett. 1976-tól kezdett zenei műsorokat szerkeszteni a Magyar Rádióban. A ma már legendás Poptarisznya című zenei műsort saját ötlete alapján 1982-ben indította el. Saját műsorokat szerkesztett és műsorvezető volt a Petőfi és a Kossuth rádióban. Az 1989-ben indult Calypso Rádiónak főszerkesztője volt 2002-ig. Azt követően a Sztár FM reggeli műsorát vezette, programigazgatója volt a Neo FM-nek, majd a kecskeméti Gong Rádióban volt hallható. 2011-ben indított Poptarisznya elnevezéssel 24 órás internetes rádiót, ami jelenleg is működik a korábbi Poptarisznya műsorok és a Calypso Rádió hangulatában: főként a hetvenes, nyolcvanas és kilencvenes évek pop, rock, disco és italdisco slágereit játssza. 2018. augusztus 19-től legendás műsora, a Poptarisznya 16 év után visszatért az országos éterbe a Retro Rádió frekvenciáin minden vasárnap délután.

Nyári hangulat B. TÓTH LÁSZLÓNÁL

Magunk mögött hagyjuk a forró belvárosi aszfaltot, és idilli környezetbe csöppenünk, amikor belépünk a Poptarisznya műsorvezetőjének udvarára. Harsányzöld fű, színes egynyári virágok, és hűsítő párafüggöny teszi elviselhetővé a kánikulát.

Mintha egy készülő kerti parti helyszínére érkeztünk volna, a teraszon színes kaspók és kényelmes hintaszék, a hajókabinra emlékeztető szerzői házikón fényfűzér és vitorlás dekoráció fokozza a nyári hangulatot. Sokat nem tévedtem, éppen vendégvására készülnek, másnap barátok jönnek ebédre a kertbe. B. Tóth László három éve költözött feleségével, Judittal kertes házba és szemmel láthatóan élvezni annak minden szegletét.

A belvárosból a külvárosba

Budapest belvárosában élte az életét, és évtizedeken keresztül egy Nagykovácsiban gondozott kert jelentette számára a kapcsolatot a természettel.

– Egész nyáron ott éltem, kimentem áprilisban és hazajöttem októberben, a hatalmas kertben mindig volt munka, tennivaló. Három évvel ezelőtt lakást kerestünk a feleségemmel ebben a külvárosi kerületben, és az ingatlanközvetítőnek elmondtuk, hogy csakis lakás jöhet szóba. Megfelelő lakás híján ezt a kertes házat mutatta meg nekünk. Másnap megvettük.

Amikor beköltöztek, két dolgot határoztak el, nem lesz kutya és medence. Most pedig itt ülünk a teraszon, szemben egy kéklő vízzel medence, lábainknál pedig Ócsi, a fehér bundájú, fekete fülű tibeti terrier szaladgál vígan. Ennyit a fogadalmakról, nevet a műsorvezető.

A pázsitot ő gondozza, a virágokért és a dekorációért Judit a felelős. A szomszédtól elvált kerítést is kihasználták, számos virágláda függ rajta, amelyekben futó petüniák, muskátlik virítanak. A kerítést övező

FOTÓ: KISS GERGELY

tuják szépen megnöttek, védettséget adnak az udvarnak. A kertkapcsolatos házban igazi szerepet kapott az udvar, teljesen belakták, szinte a nappali meghosszabbításaként működik. Így nem csoda, hogy B. Tóth László napokig ki sem mozdul a házból és az udvarról.

Két nagy szerelem: tenisz és vitorlázás

Megtudom, hogy ennél csak az okoz nagyobb örömet a műsorvezetőnek, ha nagy szenvedélyének, a vitorlázásnak hódolhat. Ehhez csakis a tenger jöhet szóba.

– Nincs annál csodálatosabb, mint amikor a végtelen tenger van előttem, és nem látom a partot. Legjobban azt a pillanatot szeretem, amikor a hajó távolodik a parttól, halom a morajlást, megszűnnek az emberi zajok és a végtelen kékség terül el előttem. A természet szeretetét leginkább a vitorlázásban élem ki.

A tenisz pedig kihagyhatatlan heti kétszeri program. Korábban versenyszerűen, manapság pedig hobbiból. Életformává vált, nem lehet abbahagyni.

Megjegyzem, hogy valószínűleg ez tartja fitten. Bólogat és hozzáteszi: és természetesen a zene.

Ilyen ez a popszakma

Minden siker a rádiózáshoz kötődik az életében, amelyekből kiemelkedik a Poptarisznya sikere és a Calypso rádió ötlete, majd megvalósítása. Ami a jelenlegi rádiózást illeti, ezt a fajta stílust, műsorszerkezetet, ennek 90 százalékát ő találta ki és indította el a Poptarisznyában és a Calypsóban. Sokan lemásolták és átvették, ez alapján indítottak rádiócsatornát, műsorokat.

A Poptarisznya sikere viszont töretlen, vajon mi lehet a titka, hogy még a huszoneves korosztály is hallgatja?

– Azért, mert jó a zene és a jó zenének nincsenek korbelti korlátai. Kétféle zene létezik, jó vagy rossz. A jó zene az, amit be tudunk fogadni. Ez ugyan szubjektív, de összeadódik, ha sok embernek ugyanaz a szubjektív véleménye. A szakma ebből az, hogy valaki tudja, megismeri, hogy melyik a jó zene. Ezt nem lehet megtanulni, vallja több évtizedes tapasztalat alapján. Hogy lesznek-e a mai számokból ilyen népszerű retro zenék? Szerinte a jelenlegi zenék is pont olyan jók és rosszak, mint régen, és az arány is ugyanolyan. Ne higgyük, hogy a hatvanas években csak jó zenék születtek, ugyanannyi vacak volt, mint most. Amit most hallgatunk, azok maradtak fenn, mert azok a jó zenék.

Azt mondja, hogy már most sejti, hogy húsz év múlva mik lesznek a jó retro zenék, a Pitbullt, Lady Gagát, Pinket említi, mert olyanokat csinálnak, amitől el kell ájulni. A hazai mezőnyből biztosan ott lesz a Halott pénz, esetleg a Wellhello. Sok előadó, szerző egy-egy dala később is fut majd. A tempó azonban rendkívül felgyorsult, ömlesztve érkeznek az újdonságok, szinte meg sem ismerkedünk egy dallal, máris jön a következő.

Három mercedesznyi lemez

Hivatalosan és nem hivatalosan is Beatlesrajongó, ha ebben kételkednék, akkor minden tíz percben megerősít erről a telefoncsörgés, ami nem más, mint a Beatles Egy néhez nap éjszakája című száma. Napjait továbbra is a zene tölti ki, az otthoni stúdióban szerkeszti a poptarisznya.hu internetes rádiót, de a Retro Rádió vasárnapi Poptarisznya adásai a klasszikus módon készülnek, élőben a rádió stúdiójából sugározzák.

– Minden vasárnap délután egy táskányi lemezt viszek magammal, kizárólag a saját gyűjteményemből szerkesztem a műsort. A táskámat a kollégák elnevezték, kézenfekvően poptarisznyának, abból veszem elő a hangulatomhoz leginkább illő zenéket. Amikor azt firtatom, mekkora a lemezgyűjteménye, azt mondja, erre általában az a vá-

lasz, hogy két-három Mercedes ára van benne, de nem az alapmodellé.

A mai napig megkerülhetetlen a zenei életben, többet van jelen, mint a fiatalok. Úgy véli, azért, mert ebben a szakmában sokat letett az asztalra, és ma már el is döntheti, mit vállal el, kivel dolgozik együtt. Azt tanácsolja a fiataloknak, hogy ők is gyűjtögetsenek és törekedjenek arra, hogy telepakolják azt a bizonyos asztalt, azt már sikernek lehet nevezni. Ez persze nem könnyű, hiszen egyrészt rengeteg jó és értékelhető dolgot csinál az ember, viszont sok olyat is, amit legszívesebben elfelejtene. Mégsem felejt el, mert a rossz után mindig jó következik.

– És a zene segít. Akinek nincs zene az életében, az szegény ember, ezt biztosan tudom.

Sárközi Judit

ÉVELŐ VIRÁGPOMPA

Ki ne álmodna olyan kertről, ami az év nagy részében virágzik?

A más-más időszakban nyíló különböző évelők összeválogatásával, kombinációjával ez az álom valóra váltható.

Késő nyártól őszi nyíló mutatós évelők özöne tárul elénk új színekkel és virágformákkal.

A változatos alkalmazási lehetőség és a közterületi növényhasználatban újabban terjedő, az ökológia alapelveit figyelembe vevő szemlélet a házikertbe ültethető évelő növények választékát is alaposan átalakította, előtérbe került a biológiai sokféleség megőrzése. Ez a szemlélet kihasználja az egyes fajok önszabályozási képességét, a zöldfelületre pedig ökoszisztémaként tekint. Ehhez a növénynevelő-házak strapabíró, nagy díszítőértékű, izgalmas és értékes évelőfajokat és -fajtákat kínálnak, közülük sok a házikertekbe is ültethető.

Érvek az évelők mellett

Nagy biológiai változatosságú élőhelyek a kertekben is kialakíthatók. A jól beállt, magas esztétikai értéket nyújtó önfenntartó növénytársulás egészséges élőhellyé válik. A növény jól érzi magát, nem betegszik meg, hosszabb életű lesz. A rovaroknak táplálékforrás és búvóhely, vonzza a madarakat, pillangókat. Az egynyári virágok pazar színeket, mutatós felületeket, kár lenne kihagyni őket, ám azokat minden évben újra kell telepíteni. Egész nyáron át intenzív gondozást, öntözést, gyomlálást, növényvédelmet igényelnek.

Lágyszárú növények

Az évelők olyan lágyszárú növények, amelyek több éven át életképesek maradnak. Föld fölötti vagy föld alatti részeik áttelelnek és áttelelő rügyeik minden évben újra kihajtanak. Az év nagy részében pompás látványt teremtenek a kertben mutatós színükkel, virágformájukkal, lombjukkal, termésükkel. Változatos növénycsoport. Többségük szára a tenyészidő befejezése után elszárad vagy a tél folyamán elfagy, míg az örökzöld fajok éveken át megőrzik lombjukat, vagy az áttelelés után újonnan képzett lombozattal váltják le a régit. A talajban módosult szárat, hagymát (díszhagyma), gumót (dália), hagymagumót (kardvirág), rizómát (gyöngyvirág) nevelő fajokat is ebben a körben tartjuk számon. Az évelő dísznövények számos növénynevelési tagjai, ezért változatos ökológiai körülmények között, például vízparton, sziklakertekben, szikes és homoki kertekben alkalmazhatók.

A tervezés szempontjai

- Az őszi nyíló fajok a virágágyban hátrább kerüljenek, hogy ne takarják el a korábban nyílókat.
- A kisebb termetű, nyáron elvirágzott fajok virág nélkül is érdekesek.
- A magas termetű, nyáron virágzó visszavágást igényelnek.
- A tőtávolságot a növény végső méretéhez igazítsuk.

Való igaz, az évelő virágágyak színhatása általában nem akkora és nem olyan tartós, mint az egynyári növényeké, a hosszabb virágzási idejű, őszi nyíló fajtákkal azonban megnyújthatjuk a látvány élményét. Az évelők fajgazdagsága az egynyári növényekénél szélesebb körű alkalmazhatóságot tesz lehetővé, változatosabb ökológiai viszonyok között.

Hogyan kezdjük hozzá?

A virágágyakban az évelők jól társíthatók az egy- és kétnyári virágokkal, díszfűfajokkal, változatos virágképet teremtenek. De hogyan kezdjük hozzá? Amikor eldöntöttük, hogy évelő virágokkal díszítjük a kertünket, de hiányzik hozzá a kellő növényismeretünk, akkor hagyatkozzunk a kertészeti árudák éppen aktuális, idényjellegű választékára – teljes virágzásban is ültethetők az évelők –, így egy éven belül kialakulhat a kertben a tavasztól őszi nyíló sor. A szakszerű árudákban a növényelrendezés utal a faj igényére, erre figyeljünk. Ennek ellenére mégis előfordulhat, hogy a kijelölt helyen a kertben nem fogja jól érezni magát. Érdemes a beültetett növények viselkedését megfigyelni. Az évelőkert kialakulása nem megy egyik napról a másikra, kissé hosszabb időt vesz igénybe. Jó elfoglaltság, öröm lesz a növények megújulását minden évben követni.

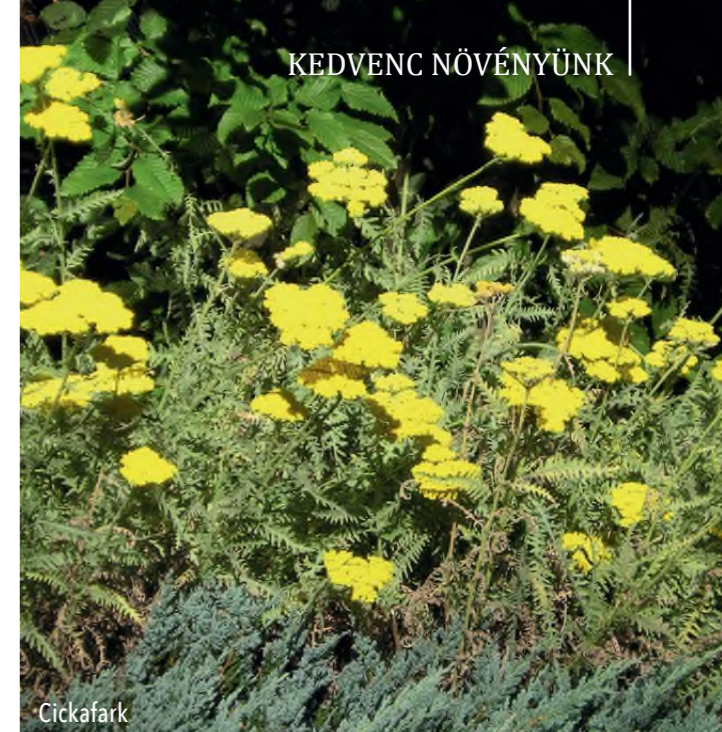
Varjúháj

Lángvirág

Őszi szellőrózsa

Cickafark

Díszygyertya

Sásliliom

Kasvirág

Őszi napfényvirág

MELYEK A LEGNÉPSZERŰBBEK?

- Varjúháj (*Sedum*): Húsos, pozsgás levelei segítik a hosszabb száraz periódus átvészelését. Kedveli a napos fekvést és a vízáteresztő talajt, a pangó vizet rosszul tűri. A hosszú szárral nyíló fajok virágai jól száríthatók, vázában hosszan eltarthatók.
- Lángvirág (*Phlox*): Fajtái kora tavasztól késő ősziig nyílnak. Félárnyékos helyre ültessük. Virágzási idejét meghosszabbíthatjuk, ha az elnyílt virágok szárait a felső levélpárnál levágjuk.
- Őszi szellőrózsa (*Anemone*): Júliustól októberig nyílik. Kedveli a félárnyékos, de naposabb körülmények között gazdagban virágzik. Talaja legyen nyirkos, ne

száradjon ki. Éveken át ugyanazon a helyen maradhat.

- Cickafark (*Achillea*): Júniustól szeptemberig nyílik a fajtától függően sárga, rózsaszín, fehér, piros színekben. Tápanyagdús, vízáteresztő talajt igényel. Virágai csalogatják a méheket, dongókat, pillangókat. Hosszú szárral szedhető, szárítható. Kiváló szárazvirág-kötészeti alapanyag.
- Díszygyertya (*Gaura*): Júniustól az első fagyokig nyílik. Nem teljesen télálló, védelmet kíván. Napos, szélvédett helyre ültessük. Virágai folyamatosan nyílnak és elhervadnak. Jó szárazságtűrő.
- Sásliliom (*Hemerocallis*): Májustól au-

gusztusig, esetenként kissé tovább is nyílik. Hosszú száron folyamatosan hozza az új bimbókat, ám virágai csak egy napig nyílnak, majd elhervadnak. A nagyméretű virágok rendkívül mutatósak. Szívós, ellenálló évelő. Kedveli a nedves talajt, ezért a csigák hamar rátalálnak.

- Kasvirág (*Echinacea*): Magas termetű, júliustól szeptemberig változatos színben, gazdagon nyíló mutatós növény. Szárai erősek, nem dőlnek. Napos helyet és tápdús talajt kedvel. Jól társítható más növényekkel. Tűri a fényt és a meleget. Éveken át ugyanazon a helyen maradhat.
- Őszi napfényvirág (*Helenium*): Középtermetű, erős, elágazódó szárú. Kora ősszel élénk narancs színű, barnás közepű virágai. Meghálálja a rendszeres tőosztást.

Tanácsok ültetéshez

A megvásárolt növényeket cserepestől állítsuk a számukra kiszemelt helyre és rendezgessük őket addig, amíg a legszebb képet mutatják. Legjobb borús időben ültetni, az erős napfény megperzselheti a fiatal növények leveleit.

Az ágyás talaját lazítsuk meg, dúsítsuk lassan lebomló műtrágyával és szerkezetjavító komposzttal. A növények eredésének jót tesz, ha a cserépből kiemelt, gyökérrel jól átszótt földlabdát kissé meglazítjuk. Ha a földlabda száraz lenne, ültetés előtt mártjuk vízbe, hagyjuk jól átnedvesedni. Az ültetőlyuk kétszer olyan széles és mély legyen, mint a földlabda. Ültetés után ne maradjon el az alapos beöntözés. A talaj nedvességét megőrizhetjük fű és ágnyesedék fele-fele arányú keverékéből házilag készí-

tett mulccsal. A mulcsot az összepenészedés elkerülésére csak vékony rétegben terítsük ki. A keverékben a felaprított ágdarabok megkönnyítik az átszellőzést.

Őszi teendők

Az évelőkertben ősszel szaporíthatjuk a tavasszal nyíló évelőfajokat, így nemcsak megfiatalítjuk a töveket, de saját szaporítóanyagról gazdagíthatjuk az állományunkat.

Az őszi végéhez közeledve különös hangulatot teremtenek a növények az elnyílt virágokkal, száradó hajtásokkal, hervadó levelekkel. Mielőtt visszavágnánk, levágnánk őket, gondoljunk arra, hogy ezek a növényi részek téli bűvőhelyet adhatnak a hasznos rovaroknak. Néhány éve sokat hallunk a méhek pusztulásáról, amelyért a rovarölő sze-

Tudta, hogy...

...az évelő növények használata szerte Európában megerősödött, mondhatni divattá vált? Elterjedésük részben a klímaváltozással, részben a környezetvédelemmel hozható összefüggésbe.

rek mellett egyebek között a természetes zöldfelületek csökkenését is felelőssé teszik. A hasznos rovarok sokszor már a házikertekben sem találnak elegendő táplálékot. Gondoljunk arra, hogy a virágzó növények nemcsak szépítik a kertet, hanem a méheknek, dongóknak, pillangóknak elegendő virágport, nektárt kínálnak táplálékul és megfelelő élőhelyet adnak.

Merényi Alexandra

Balla Géza

birodalma

Arad-hegyaljai birtokán, a történelmi Ménesi Borvidéken látogattuk meg Balla Gézát, aki határon túliként első ízben nyerte el az Év Bortermelője Magyarországon címet. Kíváncsiak voltunk, mi a titka.

Aromán határon átlépve néhány kilométert autózunk a síkságon, majd hirtelen elénk tárul a Ménesi borvidék hegyes-völgyes sziluettje. A legendás vörös aszúk, a fűszeres kadarkák, a nagytestű, bársonyos ménesi vörösborok és szelíd királyleánykák hazája ez. Itt terülnek el a szőlőültetvényei, és itt kezdte el 20 évvel ezelőtt a pincészet kialakítását, amely a mai napig folyamatosan bővül.

• Hogyan kezdődött borász karrierje?

– Az idén 35 éve, hogy a borász szakmában dolgozom, és 20 éves a borászatom. Mielőtt

a magam útját kezdtem el járni, az itt lévő állami gazdaságnak voltam a főborásza, majd vezérigazgatója, akkor 2460 hektár szőlő és három borkombinát tartozott hozzám.

1999-ben gondoltam azt, hogy változtatni fogok. Ennek egyik oka, hogy Romániában a rendszerváltás után elkezdődött a repri-
vatizáció, ami azt jelenti, hogy a szőlő korábbi tulajdonosai visszaigényelhették a területeiket. És vissza is kapták. Ennek a területnek közel 3000 gazdája volt, ennyi felé szakadt szét a borvidék. Akkor én más-

ként képzeltem el, a borvidéket mindenképpen egyben szerettem volna tartani, ezért francia vagy olasz mintára akartam egy szövetkezetet létrehozni, amely azokban az országokban kiválóan működik, és nálunk is megvolt erre a megfelelő infrastruktúra. A volt tulajdonosok nagy része viszont ezt nem támogatta. Ezért megalapítottam a saját borászatomat, végül több tulajdonos is eladásra kínálta a szőlőjét, amiket én megvásároltam. 4,75 hektárral kezdtem, most 120 hektárt művelek, és itt meg is szeretnék állni, nem akarom, hogy a

Vörös aszú

A feljegyzések szerint az 1700-as években gróf Grassalkovich Antal készített először a Ménesi borvidéken termelt Kadarkából aszúbort. Ménes, Ópálos, Gyorok térségét a Maros öleli körül, ez a mikroklíma kedvez az aszúsodásnak. Igazi kuriózum, mert nem minden évben van lehetőség aszúbort készíteni, és akkor sem nagy mennyiséget. Balla Géza szamorodni technikával készíti a sajátját, ekkor a fűrtök az aszúszemekkel egyszerre kerülnek feldolgozásra. A Kadarisszima nevet kapta a vörös aszúbora, és elsősorban azért készíti, hogy megmutassa, milyen óriási lehetőségeket rejt a borvidék.

növekedés a minőség rovására menjen. Európai uniós pályázat segítségével építettük föl a modern borászatot a hozzá tartozó panzióval. Régi álmom, hogy komoly borturizmust alakítsunk ki. Úgy gondolom, hogy a legjobb reklám az, ha az elégedett vendégek ajánlják a helyet.

• Mitől teremnek szép szőlők és borok ezen a vidéken, melyik az a tulajdonsága, ami miatt évszázadok óta híres termőterület?

– Azt mondom mindig, hogy három tényező, a talaj, az éghajlat és a Jóisten együtthatalma. Az erdei barna talaja csak vékony réteg, alatta az egész hegyvidék vulkanikus eredetű kőtömb, azon fantasztikus szőlő terem. Azt is szoktam mondani, hogy ha lehetséges, az ember ne nagyon avatkozzon bele ebbe a három dologba, hagyjuk, hogy működjön. Ezt persze nem mindig sikerül megvalósítani. A szőlő ugyanis nem azért hozza a termését, hogy abból mi bort készíthessünk, a növény számára a fajfenn-tartás érdekében a mag a fontos. Ha így vesszük, nem vagyunk barátai a szőlőnek, mi ugyanis arra akarjuk rávenni, hogy minél nagyobb szemeket teremjen, a lehető legkisebb magokkal. Azt nagyon szeretem, ha tele van a szőlőtábla bogarakkal, pókokkal, mert az azt jelenti, hogy sikerül a növénynek olyan környezetet kialakítani, amely számára a legmegfelelőbb.

• Azt már tudjuk, hogy a talaj fantasztikus, az éghajlat kiváló. Ezekből milyen típusú borokat készít?

– Konzervatív vagyok, mert tudom, hogy ez a borvidék a nagy, minőségi vörösborok hazája, ezért nyolcvan százalékban kékszőlőt termesztünk. A borvidék mindig a testes, szép struktúrájú, mély színű, érett tanninokkal rendelkező vörösborokról

FOTÓ: CSATLÓS NORBERT

Fejedelmek, főurak

A Ménesi a Kárpát-medence legrégebbi borvidékeinek egyike, és a vörösbort adó helyek közül az egyik legfontosabb volt. Feljegyzések szerint *Gizella* királyné nyolc kapa szőlőt ajándékozott a Ménesi borvidék északi részén található Makrai hegyoldalról a férje, *István* király beleegyezésével a bakonybéli szerzeteseknek. Minden erdélyi fejedelemnek és főúrnak voltak szőlőterületei a borvidéken. A *Rákóczi* családnak is jelentős birtoka volt Makra környékén, a pince ma is létezik, felújításra vár. A borvidék hanyatló korszaka az 1930-as évek és a rendszerváltás közé tehető. Az akkori kormányok, főként a *Ceausescu*-éra alatt igyekeztek magyar vonatkozású eredetét megkérdőjelezni, az arra vonatkozó dokumentumokat megsemmisíteni, korlátozták az ősi fajták telepítését és visszafogták a fejlesztéseket. Ami pozitívum volt, hogy a szőlőterületek egyben maradtak, művelésük szakszerűen történt, és titokban megőrizték az eredeti fajtákat. A rendszerváltáskor előkerültek a tulajdonosok birtoklevelei, amelyek tanúsították az eredeti magyar birtokviszonyokat.

volt híres és én folytatam a hagyományokat. Az igazság az, hogy a piac nem mindig a nagytestű borokat igényli, mostanában inkább a könnyedebb, gyümölcsösebb fajtákat. Próbálom ezt is, de számomra nem könnyű, hogy a piac kedvéért lemondjak erről a stílusról.

A *Kadarka* áll a jelenlegi elvárásokhoz a legközelebb, ebből sokat termeszték, nem is nagyon tudok olyat említeni, akinek 18 hektár van belőle. Különböző magasságokban található, így többféle szelekciót készíték belőle. Az alsóbb termőterületről származnak a könnyedebb, gyümölcsösebb borok, középmagasságból a kissé testesebbek, a legmagasabb területeken – ahol a termőtalaj vastagsága nem haladja

meg a 25 centimétert – terem az a szőlő, amelyből a Sziklaborok készülnek. Ezen a helyen van *Kadarka*, *Feketeleányka* és *Cabernet franc* is. Ez a pincészet új brandje. Fehérből a *Magyarádi fehéret* termesztetem, ami szép savakkal rendelkező, elegáns, nem testes fehérbort ad, és remek pezsgőalap.

Azt vallom, hogy az a feladatunk és az esélyünk is, ha megtartjuk és megismertetjük a világgal a hagyományos fajtákat. Meg kell győznünk a borkedvelőket arról, hogy ezek semmivel sem gyengébbek, mint az ismert világfajták.

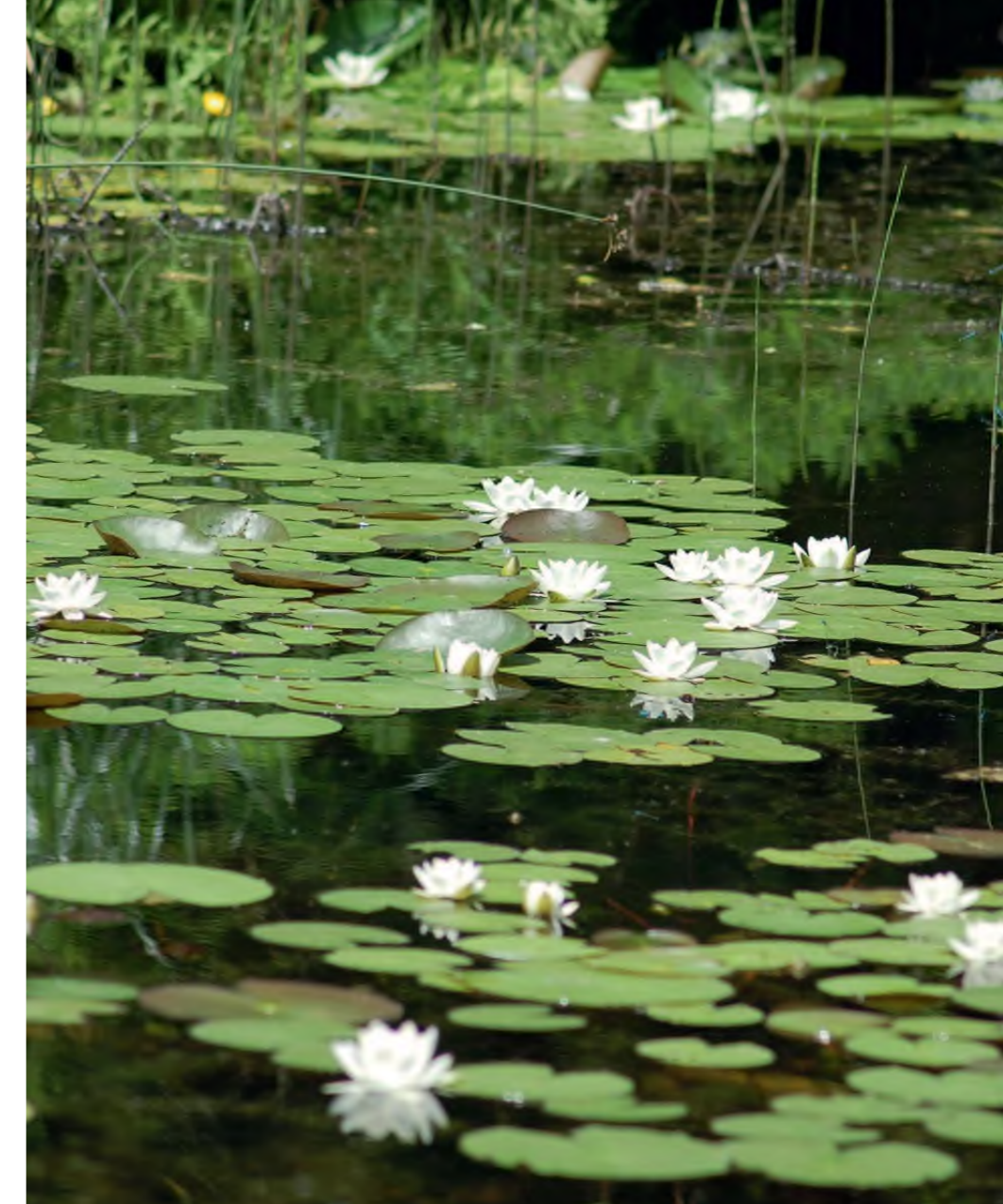
• **Ön az első határon túli borász, akit ki-tüntettek az Év Bortermelője Magyarországon díjjal. Mit jelent ez önnek?**

– Olyanok kapják, akik nemcsak abban az évben, hanem előtte is sokat tettek a szőlőért, az ágazatért, a borkultúra fejlődéséért. Én azt gondolom, hogy nem tettem semmivel többet, vagy kiemelkedőbbet, mint amit tennem kellett, és ezután is így szeretném folytatni. Nagyon fölemelő érzés volt, hogy azok a szakemberek, akiknek szavazati joguk volt, rám szavaztak. Nem volt egyszerű ezt elhinni, az eredményhirdettkor jó pár másodpercig nem is tértem magamhoz. Titkon azért minden borász álmodik erről a díjról. Nagyon megtisztelő és méltón fogom viselni. Úgy tekintek rá, hogy ezt nemcsak én kaptam, hanem az egész borvidék.

• **Mire a legbüszkébb a szakmai életében?**

– Nagyon örülök annak, hogy sikerült a saját borászatomat megvalósítani a borturizmussal együtt. Ez nem kis időbe került, lassan építkeztünk, kis lépésekkel tudtunk csak haladni és két évtizedig tartott. Ez ugyan fantasztikus borvidék, de a lehetőségeit ki kellett aknázni, és úgy érzem, én mindent megtettem ennek érdekében, és sikerült is.

A másik fontos dolog az életemben, hogy több mint tíz éve oktathatom a szőlészet és borászat tudományát a kolozsvári Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Marosvásárhelyi Karán. Eléggé felborítja ugyan az életemet, messze van tőlem, nem egyszerű, de fantasztikus feladat. Amikor az élete során az ember rengeteg hasznos információra, tudásra, tapasztalatra tesz szert és azt tovább is adhatja, az az egyik legjobb érzés. Tanítványaim közül sokan dolgoznak szőlészetben, borászatban és szép eredményeket érnek el. Nekem pedig nagyszerű érzés, amikor azt mondják, Balla Géza tanár úrnál végeztem.

Három félgömb alakú, egyedi formájú és elhelyezésű buborékszerű üvegház a Zürichi Egyetem botanikus kertjének jelképe. Mivel csupán 500 méterre fekszik a Zürichi-tótól, hátulról pedig a Zürichberg védi, klímája nagyon kedvező, enyhék a telek és kellemesek a nyarak. Az óriás tündérrózsa virágzása vonzza a legtöbb látogatót nyáron.

Élet a zürichi botanikus kertben

A botanikus kert, amelyet 1837-ben alapítottak, 1977-ben Zürich nyolcadik kerületébe, Seefeldbe költözött. Nemes adományként került a Schönau Villát körülvevő 5,6 hektáros kertbe, a Zürichi Egyetem növényrendszertani kutatóintézetéhez. A hagyatékosz rendelkezésének köszönhetően szabadon látogatható, a belépés ma is díjmentes.

Sziklakerttől az őshonos erdőig

A kert domboldalban helyezkedik el, változatosak a terepviszonyok, ezért könnyen ki lehetett alakítani sokféle élőhelyet. A botanikus kertek küldetéséhez hí-

ven a mai napig 9000 különböző őshonos és egzotikus növényt sikerült meghonosítani. Évente 130 ezer látogató keresi föl ezt a kisméretű, de fajokban igen gazdag botanikus kertet.

A lejtős részekén sziklakert és vadvirágos őshonos rét található, az üvegházakban trópusi és pozsgás növények, a völgyben pedig őshonos erdő, páfránygyűjteménnyel. A haszonnövényeket új magasságokban tekinthetjük meg, sokféle zöldséget, gyümölcsöt, gabonaféléket, festőnövényeket mutatnak be. A kert szívében, az üvegházakkal szembeni nagy nyitott pázsitfelületben található a tó. Az üvegházak előtt és oldalán sorakoznak a vízinövényes

medencék. Tavasszal és ősszel kerti fesztivált szerveznek, és egész évben tematikus kerti sétákon, növényismereti tanfolyamokon, tudományos előadásokon vehetnek részt az érdeklődők. A kert több pontján kihelyezett székeken, padokon pihenhetnek a látogatók, de a fűre is le szabad telepedni.

Vízi világ

Júliusban és augusztusban érkezik a legtöbb látogató, akiket főleg a vízinövények, közülük is az óriás tündérrózsa virágzása érdekel.

A kert központi részén található, mesterségesen kialakított tóban nád- és sásszigetek,

KÜLÖNLEGESSÉGEK A VÍZPARTRÓL

HÁROMLEVELŰ VIDRAFŰ

(*Menyanthes trifoliata*)

Az északi félteke zombékosaiban, láprétegeiben, égereseiben tűnik fel április-májusban különleges, rojtos szirmú virágaival.

KÜRTVIRÁG

(*Sarracenia purpurea*)

Ez a rovarfogó növény eredetileg Észak-Amerikából származik, de ma már több helyen föllelhető, a tőzeges lápok jellegzetes növénye. Tápanyagszerzés céljából a levelei kürt alakúvá változtak és a rovarok vonzását szolgáló illatot is árasztanak.

SÁRGA LÁPBUZOGÁNY

(*Lysichiton americanus*)

Eredetileg Észak-Amerika nyugati részén honos, feltűnő virágzatú vízinövény. Európában kertekből, parkokból sokhelyütt kivadult, özönnyévénynek tartják. Nagy, árnyékoló leveleivel és gyors terjedésével elnyomja az őshonos vegetációt, ezért 2016-ban fölkerült az invazív fajok európai uniós jegyzékére.

SZÉLESLEVELŰ GYAPJÚSÁS

(*Eriophorum latifolium*)

Különleges megjelenésű fűféle, a palkafélék családjába tartozó védett növény. Június-júliusban hozza a lepelsértékből kialakuló hófehér szőrökkel borított terméseit. A tőzegmohás, savanyú kémhatású átmeneti lápok jellegzetes növénye.

KÉKNEFELEJCS

(*Myosotis rehsteineri*)

Ez az apró virágú és alacsony növekedésű kéknefelejcs csak a Boden-tó környékén él, ott virít a kavicsok között április-májusban. Virágai eleinte kékek, aztán a sejtnedv kémhatásának változása során rózsaszínre váltanak, csalogatják a rovarokat. A növény 4-5 cm magas, a virágok pedig 4-5 milliméteresek.

Apa és fia

A *Froebeli* nevű, bíborvörös színű tavorózsza a hűvös vizet kedvelő, apró virágú fajta. 1898-ban dobta piacra a kerttervező és növénynevelő *Otto Froebel*, aki édesapjával, *Théodor Froebellel* együtt meghatározó szerepet töltött be a 19-20. századi zürichi kertépítészetben. Számtalan ma is létező neves kert tervezése és építése fűződik a nevükhöz.

FOTÓ: THALMEINER TÜNDE

a partján pedig fűzliget ad élőhelyet a vízimadaraknak és más víziállatoknak. A békák és vízisiklók is elbújhatnak a partról a vízbe lógó fűfélék, sások, kákák, vagy a vízben lebegő tavorózsák (*Nymphaea alba*) levelei között. A víz fölött színes szitakötők röpködnek, lárváik télen kiváló telelőhelyet találnak a tó mocsarában. A parti szegély is bemutatótér, kilenc különböző vízparti ökoszisztémát – például a szikes mocsarakat, savas-tőzeges zombékákat, vagy a kavicsos vízpartok növénytársulásait – tanulmányozhatják az érdeklődők, az egyetemi hallgatók vagy a kutatók. Szakaszosan építették ki a bemutatótereket, mind egyiknek sajátos a fekvése, a talaja és a növényvilága.

A legfőbb vonzerő

Az üvegházak bejáratánál, az egzotikus vízinövényeket bemutató medencében csodálhatják meg a látogatók az Argentínából és Paraguayból származó óriás tündérrózsát (*Victoria cruziana*), a nyugat-afrikai *Nymphaea lotus* és a kelet-afrikai *Nymphaea colorata*.

Az üvegházaktól balra található tavorózsás tóban 12-fajta kerti tavorózsza virágzik júniustól szeptemberig. Kiemelkedően szép és kiváló fagyűrű a bíborvörös virágú 'Froebeli' fajta.

A tavorózsás tó körül, derékmagasságú betonmedencékben vizes élőhelyeket, vízinövény-társulásokat láthatunk, és például azt

is, hogy hogyan termesztik a különböző rizsfajokat. Különlegesen a vízben lebegő vízipáfrányok, például a gyökér nélküli rucaöröm (*Salvinia minima*, *Salvinia molesta*, *Salvinia oblonga*). A vízipáfrányokhoz tartozik a négylevelű lóherére emlékeztető *Marsilea quadrifolia* és az *Azolla filiculoides* is. Különlegesen a békalencsék, valamint a *Wolfia*, amely alig egymilliméteres méretével a Föld legkisebb virágzó növénye. Sárga virágait csak nagyítóval vesszük észre. A rovarfogó növények víz alatti képviselőit is tanulmányozhatjuk, szép példányok élnek itt az *Aldrovanda*, *Utricularia* és *Genlisea* nemzetség fajai közül.

Thalmeiner Tünde

Hydrangea macrophylla-fajták

HORTENZIA CSODÁK

Egykor vidéki kertek árnyékos udvarát díszítették a kerti hortenziák. Aztán egy időre eltűntek a szemünk elől, mivel fajtái érzékenyek a talaj mésztartalmára, hazánk talajainak nagyobb része pedig meszes, ezért is veszítettek népszerűségükből. Most azonban egészen új szín- és formavilággal, valamint talajigénnyel kerültek az érdeklődés középpontjába a hortenziák virággömbjei.

Hydrangea macrophylla 'Leuchfeuer'

FOTÓ: MEGYESI ÉVA, WIKIMÉDIA COMMONS

Európában először fehér színű fajták jelentek meg, ezek voltak a népszerűek. A kertbarátok aztán felfigyeltek a színesekre is, ma pedig az igény az olyan többszínű hortenziák felé fordult, melyeken a virágszirom más színnel szegett, mint a szírombelső. Árnyas és napos kertek díszei lehetnek, kisebb csoportba ültetve, vagy laza sövényként nevelve is szépek. Egyes fajtáik a természetet idézik, mások a modern kertek hangulatához is illeszkednek. Ahhoz, hogy szép formájú bokraink legyenek hatalmas virágfejekkel, a fajta tulajdonságain kívül mi is sokat hozzátehetünk.

Hatalmas virággömbök

A **kerti hortenzia** (*Hydrangea macrophylla*) hajtattott és virágzó cserpes dísnövényként is kapható már kora tavasszal. Törpe fajtái félméteresek, a magasabbak akár másfél méteresek is lehetnek. Savanyú talajon él, ahol virágai kékes árnyalatúak. Enyhén meszes talajon rózsaszín és piros színekkel díszít. Ősszel levele is piros

lesz. Jellemzően nagy virággömböket nevel, de egyes fajtáinak lazább, kecsesebb tányér alakú a virága, közepén apró hímnős virágokkal, amiket nagy, meddő virágokból álló koszorú vesz körül. Félárnyékba, szerves anyagban gazdag talajba ültessük, mulcsozzuk a tövét, hogy a talaj nedvességtartalmát jobban meg tudjuk őrizni. Nagy vízigénye miatt ez különösen fontos.

Fajtái

- H. macrophylla 'Schneeball' – vágott virágként is gyönyörű
- H. macrophylla 'Schloss Wackerbarth' – virágzata többszínű, bokra erős növekedésű
- H. macrophylla 'Bavaria' – óriási, változatos színű virággömbjeinek súlyát a hajtások alig tudják megtartani, karózzuk ki
- H. macrophylla 'Teller Blue' – mészérezékeny, tányér alakú virágai kékek

Hydrangea macrophylla 'Bela'

Hydrangea macrophylla 'Red Angel'

Metszés

A kerti hortenzia idősebb töveinek hajtásait az elvirágzás után a virágfejtől számítva a második-harmadik levélpár fölött metsszük vissza. A tövek hajlamosak az elágazódásra, alulról az első, második levélpárnál már elkezdnek hajtani. A visszavágás legkésőbbi időpontja szeptember.

Hydrangea paniculata

Feltűnő kúp alakú virágok

A **bugás hortenzia** (*Hydrangea paniculata*) a nyári kert feltűnő virágdíszje. Kúp alakú virágzatai gyakran változtatják a színiüket, míg végül megbarnulnak, és úgy díszlenek még tovább ősszel, majd télen is. A nemesítők megkedvelték ezt a fajt, nekik köszönhetően számos különleges virágszínű fajta jelent meg a sárgától a piros árnyalatú virágúig. Nagy bokrokká nő, az alapfaj négy méternél is magasabb lehet.

Fajtái

- H. paniculata 'Polestar' – cserépben nevelve és kerti kiültetésre is alkalmas
- H. paniculata 'Magical Moonlight' – illatos virágot hoz
- H. paniculata 'Candlelight' – virágzati tengelye piros
- H. paniculata 'Vanille Fraise' – fehér és rózsaszín árnyalatú virágai idővel egészen besötétednek

Jól fejlődik enyhén meszes talajon is. Félárnyékba való, öntözött viszonyok között azonban akár a napon is szép. Istállótrágyázással segítsük a növekedését, víz-

Hydrangea paniculata 'Candlelight'

Hydrangea paniculata 'Limelight'

Metszés

A cserjés hortenzia is az aktuális évi hajtásain virágzik, ezért tavasszal kell metszeni. Elnyílt, megbarnult virágait őrizzük meg a kert téli díszének. Az idősebb töveket 30-50 cm magasságban metszük meg, így alacsonyabb, sűrűbb ágrendszerű növényt kapunk. Ne hagyjuk hosszúra a hajtásokat, mert a nagy virágfejek, főleg csapadékos időben könnyen lehúzzák a gyengébb hajtásokat. Ha fekete, szemölcszerű képlet jelenik meg az egyes hajtásokon, akkor azokat vágjuk ki, fiatalítsuk meg a tövet.

A metszés fortélyai

• Alakító metszés

A fiatal növények gondozásában legfontosabb a metszés. A hajtások közül csak a legerősebbeket hagyjuk meg, majd a hosszuk kétharmadát vágjuk le. Így az alsó rügyeket kihajtásra készítjük, amiktől a bokor formás lesz.

• Fenntartó metszés

A metszés ideje attól függ, hogy a hortenzia milyen hajtásokon hozza a virágait. Tavasszal, rügyfakadás előtt vágjuk vissza azokat a hortenziákat, amelyek az azévi hajtásaikon nyílnak. Nyár végén, a virágzást követően azokat metszük meg, melyeknél a virágrügy differenciálódása a tél kezdetéig fejlődik be. Ha tavasszal nyúlnánk hozzá ezekhez, akkor a virágbimbókat is levágnánk.

Minden hortenziafajnál ki kell viszont vágni a sérült, beteg, gyenge, elfekvő hajtásokat, és megítkítani a túl sűrű bokrokat.

Hydrangea arborescens 'Magical Pinkerbell'

Metszés

A bugás hortenzia hajtásait tavasszal metszük vissza. Az egyik módszer szerint rügyfakadás előtt kiritkítjuk a bokrot, 6-10 erőteljes, egészséges hajtást hagyunk meg, azokat pedig 30-50 centiméter hosszúra visszametszük. Ha tarlóra vágjuk a tövet, onnan is megújul. Erősebb visszavágás után kevesebb, de nagyobb virágot hoz. Minél több a hajtás, annál kisebbek a virágok.

igényesként gondozzuk. Fácskát is nevelhetünk belőle. Ehhez válasszuk ki a legerőteljesebb hajtását, és karó mellett neveljük, végül a nekünk tetsző magasságban vágjuk vissza és kezdjük el a bokorforma kialakítását.

A legelterjedtebb

A hortenziafajok közül a **cserjés hortenzia** (*Hydrangea arborescens*) bírja legjobban a meszes talajt, ezért is ültetik sokfelé ma hazánkban. Közparkokban, kastélykertekben, családi házak kertjeiben egyaránt megtalálhatjuk fehér és rózsaszín virágú fajtáit. Széles bokrú cserje, akár 20-25 centi-

Fajtái

- *H. arborescens* 'Annabelle' – a legismertebb a fajtái közül. Gyakran ültetik, a meszet jól tolerálja, fehér virágú
- *H. arborescens* 'Magical Pinkerbell' – nagy, rózsaszín fejeket nevel

Hydrangea arborescens 'Annabelle'

Hydrangea quercifolia 'Snow Queen'

Igézően szép őszi lombozat

A **tölgylevelű hortenzia** (*Hydrangea quercifolia*) – amely a tölgyfáira emlékeztető karéjos levélzetéről kapta a nevét – egyik értéke a dús lombozat fölött nyíló különleges virágzata; másik pedig az őszi lombszíne. Ráadásul liláspiros levelei nem hullnak le, sok-

Metszés

A tölgylevelű hortenzia fenntartó metszését tavasszal, a rügyfakadás előtt végezzük, mert ez a hortenziafaj is az azévi vesszőkön nyílik. Váltott metszést is alkalmazhatunk: évenként a hajtásoknak csak az egyharmadát vágjuk vissza körülbelül 50 centiméter hosszúságúra. Így három év alatt a bokrot megújíthatjuk.

Fajtái

- *H. quercifolia* 'Snow Queen' – nyáron nagy fehér virágával, télen narancsszínű levelével díszít
- *H. quercifolia* 'Ruby Slippers' – mélybordó virágai a nagy, tölgylevelre hasonlító levelek fölött nyílnak

szor még februárig is a vesszőkön maradnak. Fajtái az árnyékos, félárnyékos kertek, nyirkos talajok növényei. Széles, terebélyes, embermagasságú bokorrá fejlődik.

Megyesi Éva

A LAKKFA

A *Rhus* nemzetség igen változatos, lombhullató és örökzöld fajok, magasabb cserjék, kisebb fák, illetve kúszócserjék alkotják. A nemzetség igen szép megjelenésű faja a lakkfa vagy lakk-szömörce, tudományos nevén *Rhus verniciflua* (szinonim neve: *Toxicodendron verniciflua*). Japánban, Koreában, Közép- és Nyugat-Kínában, a Himalájában honos. 1874-ben írták le, majd a kínai hegyvidék vadonjából Wilson gyűjtötte be a magjait, s hozta Európába 1907-ben. Kelet-Ázsiában több területen, például Malajziában is termesztik.

A lakkfa 15-20 méter magas, fiatalon erőteljesen fölfelé törő, karcsú, kevésbé elágazó hajtásrendszerű, később terebélyesebb koronát fejlesztő, lombhullató fa. Igen mérgező!

Szürkésárga, paraszemölcsös hajtásai kezdetben puhán szőrözöttek, később lekopaszodók. Nem árt, ha tudjuk, hogy ha az ágrendszer vagy a gyökérzet megsérül, akkor számos gyökérsarjat képez, melyekből akár nagyobb cserjecsoport is kialakulhat.

Szórt állású, páratlanul szárnyasan összetett, 25-50 cm hosszú levelei mutatósak, ősszel sárgás-sárgásbarnára színeződnek. Májusban, néha június elején nyíló, apró virágai kétlakiak, nem túl feltűnőek, sárgás-fehér, laza, lecsüngő, 15-20 cm hosszú, végálló bugákba rendeződnek. Kezdetben zöld, majd éretten szalmasárga, száraz termései csaknem borsónyiak, lapítottak, szép rajzolattal díszítettek. A magokból Kínában olajat sajtolnak, amelyet mécsesek, lámpások készítésére is használnak.

A lakkfa kerti növényként gyönyörű lombzatával, díszes terméseivel nagyon mutatós. Szoliterként érdemes ültetni nagyobb kertekbe. Közterületre mérgező volta miatt nem célszerű, legfőljebb figyelmeztető jelzéssel ellátva, körülkerítve. Napos, meleg,

FOTO: SÜTÖRINÉ DIÓSZEGI MAGDOLNA

kissé védettebb helyen, tápdús, normál kerti talajban érzi jól magát, de meszes, kötöttebb talajon is szépen fejlődik.

Magvetéssel szaporíthatjuk. Az őszi megérő magok sajnos elfekvésre hajlamosak, azaz a vetés évében előkezelés nélkül bizonytalan a kikelésük. Ezért az őszi végén, vagy télen begyűjtött terméseket célszerű edényben vagy műanyagzacskóban nyirkos homok közé keverve hűtőszekrényben, esetleg a szabadban elrétegezni. Tavasszal normál kerti talajjal megtöltött cserepekbe vagy szaporítótálcákba, 2-3 cm mélyre vessük el a magokat. A közeget tartjuk nyirkosan, ne hagyjuk kiszáradni, de vigyázzunk a túlóntozással. Az első néhány évben célszerű télen faforgáccsal, szalmával vagy lombbal takarni a fiatal növényeket.

Sütöriné Diószegi Magdolna

A híres japán lakk

A növény törzsének megcsapolásával nyerik a híres japán vagy keleti lakkot, amely önmagában, vagy különféle módon színezve gyönyörű felületkezelő, díszítő anyag. Számos, főként fából készült épületrész vagy dísz tárgy készítésénél alkalmazzák művészi módon már több ezer éve. A szőrös fonákú levelekkel pedig tárgyak, például díszdobozok polírozását végzik. A lakkművészet egyébként Kínából terjedt el szerte Kelet-Ázsiában, s főként Japánban fejlesztették igen magas művészi fokra.

HOGYAN? KÉRHETEK MAGOT

Küldjön 120 forinttal felbélyegzett válaszbortéket a következő címre: SZIE KETK Dísznövénytermesztési és Dendrológiai Tanszék Sütöriné dr. Diószegi Magdolna 1518 Budapest, Pf.: 53.

Szélsőségek és megoldások

Tovább nő a forró és száraz nyári napok száma. A szélsőségeknek már most tanúí lehetünk, a családi házak dízkertjeiben is tetten érhető, milyen szűk mezsgyén billeg a kert egyensúlyának fenntartása.

Stressztűrő növények

A szélsőségek stresszt okoznak a növényeknek, ugyanakkor a közelmúlt kutatási eredményeiből kiderül, hogy ha a kertészek bizonyos stressztényezőket tudatosan alkalmaznak a termesztés alatt, azzal javíthatják az értékesítésre szánt növények ellenálló képességét. A növények számára legkedvezőbb termesztési körülmények betartása általános célkitűzés, ám az ilyen irányú kísérletekben a szárazságtűrő é-

dekében a növényeket ideiglenes stressznek teszik ki. A szárazságstresszen átesett petúniák, pistikék (*Impatiens*) és begóniák jobban elviselték a vízhiányt például az áruházban az értékesítésre várva, vagy a végfelhasználóknál. Az így „tanított” növények időben bezárják a gázcserenyílásaikat, amire később a teraszokon vagy a balkon-

ládákban is emlékeznek. A több száraz szezason átesett növényeknek gyakorta kisebb a levelük, vastagabb a bőrszövetük és vízhiány esetén késleltetik a lankadást. A stressztűrő növények lesznek a jövő növényei. Előnyösebb lesz, ha a szárazságot jobban elviselő fajok felé fordulunk a növényhasználatban.

Intenzív vagy extenzív?

A két fogalom itt a kert fenntartási módjára utal. Az intenzíven fenntartott kertben folyamatos az öntözés, a gyepp, a cserjék, fák, virágágyások rendszeres vízellátásban, tápanyag-utánpótlásban részesülnek. Ettől a terület gyönyörűen friss és üde lesz. A vízkijuttatás leggyakrabban automata öntözőrendszerrel és kiegészítő kézi öntözés-

sel valósul meg. Az automata öntözés a kézi locsoláshoz képest gazdaságosabb, de akárhogy is, a vízhasználat komoly költséget jelent.

Az extenzív tartás az előbbieknél épp az ellenkezője, a növények – amelyeket eleve a szélsőséges körülményeket elviselő fajokból választottunk ki – csak a természetes csapadékkal kapnak vizet. Extenzív felület lehet a kert számos apró része, például a forró támfalak, esetleg a sziklakerttel meg-

Legyünk körültekintőek

- Egy-egy forró nappalon a tűző napnak kitett balkonládában a hőmérséklet akár 40 °C fölé is emelkedhet, a sötét színű cserepekben pedig még annál is magasabbra.
- A nap legmelegebb szakában ne öntözzük a cserepes növényeket, ne „főzzük” meg a gyökereket.
- Leforrázhatjuk a növényeket a napon hagyott locsolótömlőben túlságosan fölmelegedett vízzel is, figyeljünk erre, a meleg vizet fogjuk föl edényben, és csak lehűlve használjuk.

fogott rézsűk, a nehezen öntözhető helyek, vagy a kerti építményeken, garázson, széméttárolón, szerszámoson, kutyaházon létesített zöldtetők. Jó választás a varjúháj-szőnyeg leterítése a nehezen fenntartható, napnak kitett, felforrósodó területekre.

FONTOS

A növény mérgező, erre utal a *Toxicodendron* név is, melynek jelentése mérgező fa. Nedve az arra érzékeny egyéneknél komoly bőrirritációt okozhat, hólyaghúzó hatású, ezért célszerű kesztyűvel dolgozni vele!

Nem árt, ha tudjuk

- A tápanyagok közül a kálium fontos szerepet játszik a növények vízháztartásának fenntartásában, magasabb káliumtartalmú tápoldattal a növények túlélését segíthetjük.
- A helyes víz- és tápanyag-utánpótlás támogatja a növényt a nyári kánikulában.
- Gyakrabban, de alacsonyabb töménységű tápoldattal öntözzünk.
- Kiszáradt, vagy száraz földlabdájú növényt soha ne tápoldatozzunk, a földet előbb nedvesítsük át.
- A gyökerek menthetetlenül károsodnak, ha a földlabda napokon át nem kap vizet és kiszárad.
- A nagy teljesítményre, növekedésre, virágzásra képes, de tápanyaggal nem jól ellátott növények levelei idő előtt sárgulni, barnulni kezdenek.

Napimádók

Vannak növények, amelyek a tikkasztó forróban virágoznak igazán pompásan, sőt a szárazságot is egész jól elviselik, és azt sem veszik rossz néven, ha néhány napra víz nélkül maradnak. A dúsan virágzó pompás **porcsinrózsák** (*Portulaca*) például a tűző napon a legszebbek és a fagyokig hálásan nyílnak. Ekkorra érnek be magtokjaik is, melyekben százával lapulnak a mákszemnyi fekete magok. Érdemes felfogni ezeket a jövő évi szaporításra. Déli fekvésű falak, kerítések, pergolák befuttatására alkalmas a magvetésről szaporodó **feketeszem** (*Thunbergia*), amellyel gyorsan mutatós borítást érhetünk el, a földön futtatva pedig virágos talajtakaróként használhatjuk. Virágai narancs- és citromsárgák vagy fehérek, a nevére utaló fekete középpel. A **kakastaréjok** (*Celosia*) melegben a legszebbek. A virágaik szinte izzanak, és melegben bokrosodnak a legjobban. Elterjedően lévő, igazi mediterrán növény a

tölcserjázmin (*Mandevilla*, 'Sundaville'), amely kiültetve és dézsában nevelve is karózást igényel. Kis kezdeti segítség után maguktól kapaszkodnak rajta tovább a hajtások. Akasztós edénybe is ültethető, ekkor hajtásai lecsüngenek. A növény kis vízadagokkal öntözve érzi jól magát, folyamatosan nyílik fehér, piros, rózsaszín, meglehetősen nagy virágokkal az őszig.

Időszerű tennivalók

- A balkonnövények virágzása júliusban kissé alábbhagy. Ha a hajtásokat a felükre visszavágjuk, akkor újabb, a fagyokig tartó virágzásra számíthatunk.
- Ha az élő szarkalábakat a talaj fölött 10-15 centiméterrel levágjuk, újabb, szeptemberig-októberig tartó nyílásba kezdenek.
- A napfénytől perzselődött néhány felső levelet a látvány kedvéért csípjük le.
- Augusztusban ültessük a kora tavaszi évelőket, alapanyagként használhatjuk a meglévő növényeinket. Jó elfoglaltságot ad és sok pénzt megtakaríthatunk vele.
- Nyár végétől október végéig kerüljenek földbe a kora tavaszi hagymások – a hóvirág, a tözike, a császárkorona (*Fritillaria*),

a nárcisz, a tulipán, a ciklámen, a csillagvirág (*Scilla*) –, hogy még a tél előtt jól begyökeresedjenek. Az ültetés helyének kiválasztásakor vegyük figyelembe a csomagoláson feltüntetett fényigény-információkat. Az ideális helyre került növények erős növekedéssel és gazdag virágzással válaszolnak.

- A lombhullató sövényeket másodszor alakíthatjuk a kívánt formára. A fagyal és a júhar jól bírják a többszöri nyírást, az örökzöld sövényeket azonban óvatosabban, csak a fiatal fáig vágjuk vissza.
- A nyárutó ideális időszak az örökzöldek ültetésére vagy átültetésére, a lombhullató fajokéval viszont várjunk a lomb elvesztéséig.
- A tavasszal ültetett fákat, cserjéket, évelőket továbbra is öntözzük, hogy hajszaig gyökereik messzire elterüljenek.

FOTÓ: MERÉNYI ALEXANDRA

A szakszerű faültetés lépései

- 1 Az ültetőgödört úgy ássuk ki, hogy szélessége a földlabda átmérőjének legalább másfélszeresét tegye ki, mélysége pedig 20-30 cm-rel nagyobb legyen, mint a földlabda magassága.
- 2 Az ültetőgödör talaját jó minőségű termőfölddel, érett szerves trágyával javítsuk.
- 3 A gyökerekről csak a sérült vagy töredezt részeket vágjuk le, a nagyobb gyökértömegű fa hamarabb regenerálódik.
- 4 A földlabda csomagolóanyagát (jutaszák) nem kell eltávolítani, azzal együtt ültessük el, az anyag a talajban néhány hónap alatt elbomlik.
- 5 A fát olyan mélyre helyezzük az ültetőgödörbe, amilyen mélyen eredetileg a

faiskolában volt. Ha mélyebbre kerül, akkor a gyökérzet nem jut elég levegőhöz, és az öntözővíz is nehezebben éri el, ami a fa korai pusztulását okozhatja.

6 A gödörbe helyezett földlabda köré visszalapátolt földet taposással tömörítsük, ügyelve arra, hogy a beállított fa egyenes maradjon.

7 A fa köré alakítsunk ki a földlabda méretével azonos, vagy nagyobb öntözőtányért, majd alaposan öntözzük meg.

8 A fiatal fákat legalább 6, az idősebbeket 3-5 alkalommal öntözzük meg a májustól szeptemberig tartó időszakban, nagy szárazságban esetenként 40-60 liter vízzel.

Miért ültessünk lombos fákat?

A házak közelébe ültetett lombos fák nyáron a házra is árnyékot vetnek és kedvezően hatnak a belső terek hőviszonyaira. Nyáron megakadályozzák a lakótér túlzott fölmelegedését, míg télen épp ellenkezőleg, beengedik a napfényt.

A lombos fák természetben, a városokban, a kertekben megannyi pozitív tulajdonsággal bírnak: megkötik a port és a szén-dioxidot, növelik a páratartalmat, hűtik a környezetet, oxigént termelnek, fölfogják a szelet, csökkentik a zajt, takarnak, a madaraknak pedig költőhelyül és táplálékforrásként szolgálnak.

A lombos fák hűvös árnyékot adnak a nyári melegben. A gyökéren keresztül fölszívott víz a levelek gázcsere nyílásán át távozik, a párologtatás a fák igen kellemes tulajdonsága. Egy természetes, nagy lombkoronájú fa naponta 300-400 liter víz elpárologtatására is képes, a vízpára pedig hőt von el. A fa koronája alatt így magasabb páratartalmú és néhány fokkal alacsonyabb hőmérsékletű mikro-

klíma alakul ki, ezért esik jól hosszán elidőzni a fa árnyékában. A levelek fontos részei a növényeknek, a fotoszintézis színhelyei. Annak során a napfény energiáját felhasználva szőlőcukrot (glükózt) készítenek. A folyamathoz szükséges szén-dioxidot (CO₂) a levegőből veszik föl, így csökkentik a légköri CO₂-koncentrációt. Egy óra alatt egy nagy fa körülbelül 2-3 kilogrammot dolgoz föl az üvegházhatást okozó gázból. A légkör oxigéntartalma csaknem teljes egészében a fotoszintézisből származik. Egy nagy fa óránként körülbelül 10-15 kilogramm oxigén termelésére képes. A fák továbbá szerepet játszanak a szél- és hővédelemben, díszítik a kertet, javítják az életminőséget. Élőhelyül és élelemforrással szolgálnak számtalan állatfajnak. Az elbomló lomb szerkezetjavító komposztként használható. Végül, de nem utolsósorban, egy nagy fa körülbelül 100 kilogramm port köt meg minden évben, ezzel a környezet levegőjét is tisztítja.

Tavasszal vagy ősszel?

Sok évelő számára a tőosztás olyan, mint a megfiatalodás. Az idősebb példányok gyakran már alig képesek virág kinevelésére – vagy csak kisebb méretű virágokat hoznak –, töveik kikopaszodnak. A tőosztás serkenti a kihajtást és az újabb, gazdagabb virágnyílást. A tavasszal és kora nyáron nyíló minden energiájukat a virágzásra fordítják, ezért legjobb, ha az elnyílásuk után, ősszel fogunk hozzá a tövek szétosztásához. A nyáron és ősszel virágzókkal ugyanezt jobb tavasszal, vagy a kihajtásuk kezdetén elvégezni. A tövek ekkor már tárolták azokat a tápanyagokat, amelyekre az elkövetkező növekedési időszakban szükségük lesz. A legtöbb fajta könnyen szaporítható. A kiemelt ásóval vagy ásóvillával, óvatosan végezzük, ügyelve, hogy a lehető legkisebb sebet ejtsük

a gyökereken. Megkönnyíti a munkánkat, ha lerázzuk vagy vízszaggal lemoszuk róluk a földet, és úgy választjuk szét néhány levelet és rügyet is tartalmazó, ökolny darabokra a töveket. Vannak fajok, amelyek kézzel könnyen szétszedhetők, mások feldarabolásához éles kése vagy ásóra lesz szükség.

Merényi Alexandra

TERMÉSZETES TALAJGYÓGYÍTÁS

FOTÓ: PIXABAY

Megvizsgáljuk, mit tehetünk annak érdekében, hogy talajunkban egészséges, virágzó növényeket nevelhessünk. Számos természetes talajjavító mód áll rendelkezésünkre.

Amióta az ember felhagyott a gyűjtögetéssel és elkezdett növényt termesztetni, megváltoztatta a termőföld természetes állapotát annak érdekében, hogy minél több termést takaríthasson be. Az intenzív mezőgazdálkodás mára oly mértékben átalakította a talajokat, hogy ha felhagynánk a művelésükkel, évek elteltével tudna csak újra stabil élő rendszer kialakulni az adott helyen. A talaj látszólag élettelen közeg, ami arra szolgál, hogy megtámassza a növény gyökereit, és tápanyagot szolgáltatson számára. Valójában azonban sokkal több ennél. Komplex rendszer, amely él, lélegzik, fejlődik, pusztul, tehát folyamatosan változik. Élőlények milliárdjai találhatók benne, amelyek jelentős részének életét az intenzív földművelés sajnos ellehetetleníti. Ha ezt felismerjük és helytelenítjük, sokat tehetünk a baj el-

Ne féljünk a mikorrhizáktól

A mikorrhiza (görögül: gombás gyökér) a gombák és a növények között kialakult szimbiózis egyik formája. Nevezik gyökérkapcsoltságnak is. A gyökérkapcsolt gombák csodálatos módon képesek együttműködni a növényekkel. A gombafonalak behálózják a gazdanövény gyökereit, azzal jelentősen megnövelik a gyökérzet felületét, így segítik a vízben oldott ásványi anyag nagy mennyiségű felvételét. Cserébe a gomba a növénytől kész szerves tápanyagot kap. A mikorrhizás növények a betegségeknek jobban ellenállnak, illetve a szárazságot is jobban elviselik. A gomba és a gazdanövény egy életen át kölcsönösen segíti egymást a tápanyaghoz jutásban.

Tudta, hogy...

...szennyvíziszapból is készítenek már komposztot, amelyet kertépítőcégek díszkertek létesítéséhez használnak?

len. Saját területünkön, a kertünkben törekedjünk arra, hogy természetközeli, biológiai sokféle élővilág élhessen, ne csak a felszínen, hanem a talajban is. Elsőként határozzuk meg, milyen célból szükséges a talajjavítás. A talaj szerkezetét vagy a kémhatását szeretnénk megváltoztatni? A tápanyagtartalmát akarjuk növelni, netán a talajban élő kártevők és kórokozók ellen szeretnénk természetes módon védekezni? Mindegyik esetre több természetes lehetőség kínálkozik.

Szerkezetének javítása

Hogyan varázsoljunk sütni való agyagból vagy sívó homokból életteli, termékeny talajt? A talaj szilárd szemcséi között víz és levegő található. A növények fejlődéséhez mindhárom összetevő megfelelő arányban szükséges. Ha szélsőségesen kötött vagy túlságosan laza a kertünk talaja, akkor elkerülhetetlen a szerkezetének megváltoztatása. A kötött, agyagos talajba levegőt kell juttatnunk, a túlságosan laza talajba pedig olyan parányi részecskéket, amelyek felületén megtapad a víz, hogy a növények több nedvességhez jussanak. A természetes ásványi talajjavítók közé a bányászott ásványi anyagokat, illetve azok kivonatait vagy hőkezelt változataikat soroljuk.

A túl kötött talajok levegőssé tételére bazaltliszt, riolittufa, és annak hőkezeléssel készült változata, a perlit alkalmas. A könnyű perlit levegővel teli hézagai képesek a víz tárolására is. A folyami homok és a finom sóder bekeverése is emeli a talaj vízáteresztő képességét.

Az alga eredetű talajjavítók magas ásványi-anyag- és humusztartalmú természetes anyagok. A hazánkban bányászott alginit több millió éve keletkezett kőzet. Javítja a homokos talajok vízmegtartó képességét és megakadályozza a tápanyagok kimosódását. A kókuszdió héjából apróra darált kókuszrost lassan bomlik le, ültetőközegekbe keverve kitűnő szerkezetjavító. Lazítja a talajt, megakadályozza az összetömörödését, jól tartja a vizet. Téglalakúra préselve kapható.

Ássunk vagy ne ássunk?

A kötött talajt úgy lazítjuk, hogy felássuk. Attól ugyan valóban levegősebb lesz, de megzavarjuk az élővilágának természetes rétegződését, és sok hasznos mikrobát is elpusztítunk. Ráadásul csak rövid időre orvosoltuk a gondot, néhány kiadós eső után újra eltömődnek az apró járatok. Hasznosabb, ha tartós hatású természetes anyagokkal lazítjuk. A legtöbb esetben valamilyen ásványi anyag talajba keverésével tartós hatást érhetünk el.

A TERMÉSZET ADTA

- bazaltliszt • riolittufa
- perlit • folyami homok
- sóder • alginit • kókuszrost

A kémhatás megváltoztatása

A legtöbb növény számára a semleges körüli talajkémhatás a legkedvezőbb. Az erősen savanyú talajok tápanyag-gazdálkodását mérséklőzzalék bekeverésével javíthatjuk. Ha inkább savanyítani szeretnénk a talajt, mert azt kedvelő növényt – például havaszépét (*Rhododendron*) vagy hortenziát – akarunk ültetni, akkor keverjük az ültetőgödör talajába erősen savas kémhatású (alacsony pH-jú) zsákos balti tőzeget.

A tápanyagtartalom növelése

Ősidők óta használjuk az istállótrágyákat és növényi komposztokat. Szerves marhatrágyát már granulálva, zsákos kiszerezésben is vásárolhatunk. Nagy előnye, hogy árudákban beszerezhető, könnyen és egyenletesen kiszórható.

A szerves anyagok, levelek lebomlása során keletkező huminsavat tartalmazó készítmények megakadályozzák a tápanyagok kimosódását, egyúttal a növények számára felvehető állapotban tartják azokat.

Ne ijedjünk meg a különböző baktériumtörzseket tartalmazó készítményektől. Azok megkötik, ezáltal a növény számára fölvehetővé teszik a levegő nitrogénjét, ráadásul segítik a növekedési hormon hatékonyabb termelését a növényben.

A baktériumok mellett talajalgák is javítják a talajok termőképességét és szerkezetét.

A fertőzött talajok gyógyítása

Biológiai védekezés a láthatatlan talajlakó gombakárosítók esetén is alkalmazható. Néhány éve kaphatók azok a sokoldalú mikrobiológiai készítmények, melyek többféle hiperparazita gomba spóráit és micéliumait tartalmazzák. Egyszerűen és hatékonyan használhatjuk ezeket a fertőzött talajok vegyszermentes gyógyítására. Ahogyan a növényházban a fűrészdarázs petéi fölfalják a levéltetvek lárváit, úgy pusztítja el a talajban az egyik gomba a másik – növénykárosító – gombafajt.

Ambrus Mária Zsófia

Barangolás az Őrségi virágos réteken

Az Őrségben nincsenek nagy tereket bemutató kilátópontok, mint a hegyekben, változatos növényvilágával azonban méltán vonzza a botanikát kedvelőket és a gombászokat. Igen látványos a gazdag lepkefauna, köszönhetően a vegetációban mindig virágzó rétegeknek.

FOTÓ: MOLNÁR PÉTER

Mikor a legszebb?

Valójában bárhol is állunk meg az Őrség területén egy rét mellett, ott biztosan találunk valami különlegeset és szépet. Érdeemes hajnalban is kilátogatni a rétekre, mert szélcsendes időben gyönyörű rétegek ül a tájon, mesevilággá változtatva azt. Ilyenkor találhatunk harmatos pillangókat is, amelyek türelmesen várják a felszáradást.

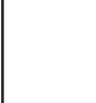
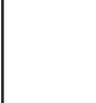

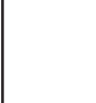
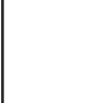

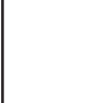
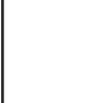

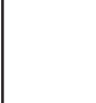
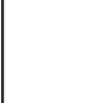

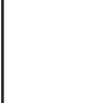
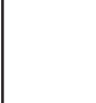

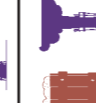
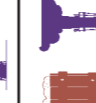

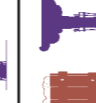
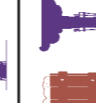

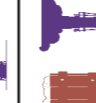
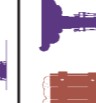

Szóce falu határában, a Szőce-patak völgyében található az Őrségi Nemzeti Park egyik leghíresebb és legjelentősebb, fokozottan védett része, a Szőcei tőzegmohás láp. A 127 hektárnyi terület bejárását és megismerését kiépített pallósor segíti. A völgyet és természeti értékeit először Pócs Tamás biológus, mohakutató írta le 1958-ban. Megállapította, hogy a völgy Magyarország egyetlen tőzegkákás lápja, a tőzegeper (*Comarum palustre*) egyetlen hazai előfordulási helye. Természetvédelmileg legjelentősebb növénytársulása a tőzegmohás láp (*Sphagnetum*). Ebben több tőzegmohafaj nő együtt, közöttük mohapárnákon él az itt meglehetősen gyakori kereklevelű harmatfű (*Drosera rotundifolia*). Megtalálható még a kígyógyökerű keserűfű, a hegyi zergevirág, a zergeboglár, a széleslevelű gyapjúsás, és a fajokat még hosszan lehetne sorolni. Velemér mellett láthatunk sárga sáslilomot, amelyet Carolus Clusius, az osztrák császár udvari botanikusa fedezett föl az osztrák Güssing melletti Pónici-réten, valamikor az 1570-es és 80-as évek fordulóján. Onnét kezdte meg hódító útját a kertek felé. Májusban és júniusban virágzik. Ha szerencsénk van, rátalálhatunk nagy sárga foltjaira.

Molnár Péter

HOLD- NAPTÁR

2019. július – szeptember

JÚLIUS			
 17. Szerda	Endre, Elek		
 18. Csütörtök	Frigyes, Milla		
 19. Péntek	Emília, Eszterla		
 20. Szombat	Illés, Margaréta		
 21. Vasárnap	Dániel, Daniella		
 22. Hétfő	Magdolna, Magda		
 23. Kedd	Lenke, Brigitta		
 24. Szerda	Kinga, Kincső		
 25. Csütörtök	Kristóf, Jakab		
 26. Péntek	Anna, Anikó, Joakim		
 27. Szombat	Olga, Liliána		
 28. Vasárnap	Szabolcs, Alina		
 29. Hétfő	Márta, Flóra		
 30. Kedd	Judit, Xénia		
 31. Szerda	Oszkár, Ignác		
AUGUSZTUS			
 1. Csütörtök	Boglárka, Nimród, Alfonz		
 2. Péntek	Lehel		
 3. Szombat	Hermína, Lídia, Kamélia		
 4. Vasárnap	Domonkos, Dominik, János		
 5. Hétfő	Krisztina		
 6. Kedd	Berta, Bettina		
 7. Szerda	Ibolya		
 8. Csütörtök	László, Domonkos		
 9. Péntek	Emőd, Román		
 10. Szombat	Lőrinc, Blanka, Csilla		
 11. Vasárnap	Zsuzsanna, Tiborc		
 12. Hétfő	Klára, Híllária, Diána		
 13. Kedd	Ipoly, Ince, Vítalia		
 14. Szerda	Marcell, Maximilián		
 15. Csütörtök	Mária		
 16. Péntek	Ábrahám, Rókus		
 17. Szombat	Jácint, Réka, Hetény		
 18. Vasárnap	Ilona, Rajnald		
 19. Hétfő	Huba, Marián, Emília		
 20. Kedd	István, Bernát		
 21. Szerda	Sámuel, Hajna, Plusz		
 22. Csütörtök	Menyhért, Mirjam		
 23. Péntek	Bence, Róza, Szidónia		
 24. Szombat	Bertalan, Aliz, Detre		
 25. Vasárnap	Lajos, Patrícia		
 26. Hétfő	Izsó, Tália, Natália		
 27. Kedd	Gáspár, Mónika		
 28. Szerda	Ágoston, Mózes		
 29. Csütörtök	Beatrix, Erna		
 30. Péntek	Rózsa, Félix, Leticia		
 31. Szombat	Erika, Bella, Arisztid		
SZEPTEMBER			
 1. Vasárnap	Egyed, Egon, Noémi		
 2. Hétfő	Rebeka, Dorina, Renáta		
 3. Kedd	Hilda, Gergely		
 4. Szerda	Rozália, Róza, Ida		
 5. Csütörtök	Viktor, Lőrinc, Ofélia		
 6. Péntek	Zakariás, Beáta		
 7. Szombat	Regina		
 8. Vasárnap	Mária, Adrienn		
 9. Hétfő	Adám, Péter		
10. Kedd	Nikolett, Hunor, Miklós		
11. Szerda	Teodóra, Jácint, Igor		
12. Csütörtök	Mária, Irma		
13. Péntek	Kornél, János		
14. Szombat	Szeréna, Roxána		
15. Vasárnap	Enikő, Melitta		
16. Hétfő	Edit, Ciprián		
17. Kedd	Zsófia, Róbert		
18. Szerda	Diana, József		
19. Csütörtök	Vilhelmina, Januárusz		
20. Péntek	Friderika		
21. Szombat	Máté, Mirella, Jónás		
22. Vasárnap	Móric, Tamás		
23. Hétfő	Tekla, Líviusz, Ila		

	Teilhold		Fogyó hold		Újhold		Növő hold
	Kos		Blka		Ikrek		Rák
	Oroszlán		Szűz		Mérleg		Skorpió
	Nyilas		Bak		Vízöntő		Halak

 Levénap – olyan zöldégeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a levelét fogyasztjuk (pl. sóska, fejes saláta, káposzta)

 Termésnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a termése fogyasztható (pl. magok, gyümölcsök, vagy akár a paradicsom, paprika, hüvelyesek stb.)

 Virágnap – dísznövényeket és olyan növényeket lehet vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a virága fogyasztható

 Gyökérnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknél a gyökér maga a termék (pl. zeller, burgonya, hagymafélék, répa), továbbá palántázás, dugványozás napjai, a gyökérképződés fokozottan jó

 E napokon a föld fölött élő kártevők ellen érdemes védekezni

 E napokon a föld alatt élő kártevők ellen érdemes védekezni

 Ezek a napok kedveznek a metszéshez

 Kert előkészítése, ásás, talajlazítás

 Gyógynövények vetése, ültetése, ezek főszedése. A növények gyógyhatása fokozott

 Vermelni, raktározni e napokon javasolt, valamint a már elvermelt gyümölcs, zöldség átrakására, átválogatására kedvező az idő

 Ezek a napokon lehetőleg ne vermejünk, ne raktározzunk, vagy rakjuk át a raktározott terményeinket. Rothadásveszély

 Csigairtas! Ezek a csigák elszaporodása elleni védekezés napjai

 Oltás, szemzés napjai

 Betőzés napjai – akár mellőzhető is a tartósítószer

 Aszalásra szánt gyümölcsök szedésének napjai

 Növényeinket ezeken a napokon ültessük át – a gyökérképződés hatékonyabb

 E napokon semmiképp ne végezzünk átültetést, mert kedvezőtlen hatások mutatkoznak a gyökérképződésre. Viszont ilyenkor érdemes gyomlálni

 E napokon érdemes locsolni a növényeinket, ugyanis a talaj vízmegtartó és a növény vízfelvevő képessége jobb

 Ilyenkor javasolt a különféle tápanyagokat a földbe juttatni – trágyázás, tápoldatozás, komposzt szórása

 Kerti tavak karbantartása. Fordítsunk figyelmet a rothadt növények eltávolítására, és ilyenkor javasolt az új növények telepítése, valamint a nagy vízigényű növények ápolása

 Gyepesítésre, fűmagvetésre, hiányzó gyeprész pótlására ezek a napok javasoltak

 Fűnyírás napjai

 Komposzthalom létesítésének és átforgatásának napjai

 A fák törzsének védelme, fának ápolásának napjai

 Ezek a szüret, a gyümölcszedés napjai – ilyenkor a lé- és ízirtalom fokozottabb

 Favágás napjai. Ezek a napokon kedvező fát vágni, amennyiben a fa további megmunkálásra szánt

 Összeállította: Cseperkaioné Mirek Barbara

Csonthéjas gyümölcsseink szépséges rokonai

A rózsafélék (Rosaceae) igen népes családjának egyik tagja a Prunus nemzetség. Igen eltérő tulajdonságú növényeket sorolnak ide, mind a 430 faj közös tulajdonsága azonban, hogy cserje- és fatermetűek, továbbá, hogy csonthéjas a termésük.

1

2

FOTÓ: FRÁTER ERZSEBET

• 1. A molyhos meggy szirmai gyakran rózsás árnyalatúak vagy csíkosak • 2. Gömbölyded, édes termései • 3. Dúsan virágzó kisebb fa

Három olyan fajt mutatok be a népes társaságból, amelyeket több évtizedes botanikus kerti tapasztalataim alapján könnyű gondoizhatóságuk és nevelésük, viszonylagos edzetségük miatt mindenkinék, még a kisebb kertek tulajdonosainak is melegen ajánlok. Virágpompájukkal sok szépséget varázsolnak a kora tavaszi kertbe.

A molyhos meggy

Nankingi cseresznyének is nevezik az 1-4 méter magas, felálló ágrendszerű molyhos meggyet (*Prunus tomentosa*, más néven *Cerasus tomentosa*). A lombhullató cserje, kis fa ágai sötétvörösek vagy szürkésbarnák, fiatalon molyhos szőrrel sűrűn fedettek. Idősebb kérge rezes-fekete színű, hám-ló. A virágok 1,5-2 cm átmérőjűek, igen rövid kocsányon egyesével vagy kettesével

állnak, bimbóban rózsaszínűek, kinyílvá fehérék vagy rózsásak. Igen bőségesen virágzik. Cseresznyére emlékeztető, de kocsány nélküli termései élénkpirosak vagy skarlát-színűek. Április elején, lombfakadás előtt vagy azzal egy időben nyílik, júniusban érnek termései.

Eredeti élőhelye a déli és keleti tartományokat kivéve felöleli egész Kínát. Hegyi erdők szegélyében, ligetes lejtőkön, bozótosokban, szurdokokban, völgyekben nő 100-3700 m magasságban.

Könnyen nevelhető, teljesen télálló, a talajokban egyáltalán nem válogat, jól bírja a komolyabb szárazságot is. Cserjecsoportokban vagy szoliterként ültethető. Szép, mutatós növényt csak teljes napra ültetve nevelhetünk, de elviseli a félárnyékot is. Metszést az esetlegesen elszáradt részek eltávolításán kívül nem igényel. Kártevői és kórokozói nem jelentősek. Magvetéssel könnyen szapo-

rítható. Közvetlenül az érés után vagy 2-3 hónapos nedves rétegzést követően kora tavasszal hidegágyba kell vetni. Sikeresen szaporítható kora nyáron zölddugvánnyal vagy nyár végén szakított félfás dugvánnyal. A kora tavaszi bujtás is eredményes.

A Nemzeti Botanikus Kertben, Vácrátóton szép példányai díszlenek, egyike a legkorábban nyíló fás növényeknek. Virágzaskor különleges színhatású, elbájoló növény, a vesszőket hosszan borítják a virágok.

A csengettyűs cseresznye

Termetes lombhullató bokor vagy kistermetű fa a csengettyűs cseresznye (*Prunus campanulata*, más néven *Cerasus campanulata*), amely 3-8 méter magasra nő meg. Törzse feketésbarna, vesszői, ágai szürkésbarnák vagy vörösesbarnák, kopaszok. Virágai kettesével-négyesével állnak, bimbó-

3

Mire használjuk?

A molyhos meggyet a kelet-ázsiai területeken kívül itt-ott Európában is ültetik, de inkább dísznövényként, sok kerti fajtája között akad sárga gyümölcsű is. Tudományos és köznevei ellenére inkább a szilvával áll közelebbi rokonságban. Gyümölcse édes-fanyar, kellemes ízű, de különösebb jellegzetes aroma nélkül. Termésének felhasználása igen sokrétű: nyersen is fogyasztják, de gyümölcslé, bor, égetett szesz, lekvár is készül belőle. Éretlenül savanyítják, de gombával kevert saláta alkotórésze is lehet. Korán érő termését a madarak azonnal leszüretelik. Mutatós kora tavaszi színfolt a kertben és jól illik a vadgyümölcsök fogyasztásának mostani divatjába is. Néhol sövénynek ültetik, kedvelt bonsainövény. Termesztett cseresznye- vagy meggyfajták kiváló anyai lehet. Leveleiből zöld, terméseiből szürke és zöld festék készül.

1

ban sokszor erősen bókolók. A csészelevelek sötétbordók. A csonthéjas termések pirosak, tojásdadok, legfőljebb 1 cm hosszúk. Lombfakadás előtt, márciusban virágzik és május végén érnek a termései.

Természeti élőhelyén – Kína déli és keleti tartományaiban, Észak-Vietnamban, Tajva-

főleg gyümölcséiért ültetett közelebbi rokonaihoz – cseresznye, meggy – viszonyítva meglepően kórokozó- és kártevőmentes.

A Nemzeti Botanikus Kertben, Vácrátóton 50 éves, magról nevelt példányai és fiatalabb oltványai is élnek. A legkorábban virágzó fák egyike, a vad fajok között egye-

szában repedezett, fiatal ágai élénk vörösbarnák, számos halvány paraszemölcszel hintettek. Nagyon rövid kocsányú virágai rendszerint kettésével állnak, a tojásdad, bordó csészelevelek erős kontrasztot adnak a tompa csúcsú, halványrózsaszín szirmokkal. Egy virágban akár 50-100 porzó is lehet. A termés kerekded, sárgásfehér, narancssárga, fél oldalán pirossal futtatott, finoman molyhos. Lombfakadás előtt, márciusban nyílik, június-júliusban érnek a termései.

Eredeti termőhelyén, Észak-Kínában hegyi vízmosásokban, bokros lejtőkön nő 1000-1500 m magasságban. Japánba és Koreába igen régen átkerült kultúrnövény. Kelet-Ázsiában sokfelé ültetik, termesztik is.

A mindenki által jól ismert sárgabarack (termesztett kajszji) közeli rokona, megjelenésükben sok is a hasonlóság. Elnézve természetesen élőhelyük, továbbá az anzu kajszji levelei kerekdedebbek a sárgabarackénál, virágai korábban nyílnak, rózsaszínűek, bimbófakadás után a csészelevelek feltűnően erősen visszahajlók. Termése kisebb, mint a kajszjié. Ehető ugyan, de nem leveses, savanykás, nincs jellegzetes „kajszjiaromája”, és a magok csonthéja sem sima, hanem rovátkolt.

Könnyen nevelhető. A laza, jó vízgazdálkodású, inkább meszes, mint savanyú talajokat

2

3

4

5

- 1. A csengettyűs cseresznye élénk színfolt a kora tavaszi kertben
- 2. Az anzu kajszji halvány rózsaszín virágai és vöröslő csészéi
- 3. A szirmok bimbó állapotban sötétebb színűek
- 4. Még a teljesen kopasz kertben kezd bontogatni virágait
- 5. Termései a kajszjiéra emlékeztetnek, de kisebbek és világosabb sárgák

kedveli. Metszést az esetlegesen elszáradt részek eltávolításán kívül nem igényel. Teljesen télálló. Értékes tulajdonsága, hogy a kajszjinál kevésbé érzékeny a betegségekre, ezért a kajszji betegségellenállóság-nemesítésknél is felhasználják. Ha elegendő ma-

Kelet-Ázsiában kedvelik

Az anzu kajszit jóval kevesebb cukortartalma és gyenge aromája dacára Kelet-Ázsiában a sárgabarackhoz hasonlóan igen sokféleképpen eszik: nyersen, aszalva, meleg ételekbe főzve, savanyítva, sózva. Magját pörköelve, cukrozva, süteményekben fogyasztják, és étkezési olajat is sajtolnak belőle.

A kínai hagyományos orvoslásban a többi vadkajszji-fajéhoz hasonló a felhasználása. Ezek szerint fogyasztása nagyon egészséges és jó hatású a tüdő működésére, csökkenti a szomjúságérzetet. Idős korban egészséget és erőt ad. Túlzott mennyiségben azonban ártalmasnak vélték a fogyasztását, mondván, hamar a kajszifa alá temethetik, aki mértéktelen. Különösen a kisgyermeket óvták a túlzó fogyasztástól, lázat és fájdalmasokat okozhat, mivel a kajszji „meleg és mérgező” gyümölcs.

got köt, akkor magvetéssel is jól szaporítható, egyébként pedig vadkajszji magoncra érdemes szemezni. Mirobalán- és különféle szilvaalanyok is számításba jöhetnek.

Európában kertészeti árudákban ritka, inkább csak gyűjteményes kertekben látható, keleten díszfaként is gyakran ültetik. Kifejezetten napszerű helyet szeret, szoliter faként igen hatásos, jól mutat az épületek közelében is. Illatos virágait szívesen látogatják a méhek. Őszi lombja sárga. Keleten népszerű utcasorfa is.

A Nemzeti Botanikus Kertben, Vácrátóton több szép példány él belőle, minden évben igen bőségesen virágoznak, rendkívül hatásosak a még lomb nélküli kertben. Kedvező tavaszi időjárásakor sok termést is kötnek.

Kósa Géza

Színez és ízesít

A csengettyűs cseresznye gyümölcséből lekvár készül, vagy cukorral, sóval, édesgyökérrel összefőzve befőtt. Sózott szirmait levelek ízesítésére és ételek színezésére használják. Okinaván egy cserépedényben erjesztett helyi szeszest, az avamorit ízesítik vele.

non és a japán Okinava szigetén – 100-1300 méter magasságban, erdőszegélyekben, szurdokerdőkben él.

Könnyen nevelhető, metszést a száraz részek eltávolításán kívül nem igényel. Teljesen télálló. Szép koronaformájával nagyszerű szoliter fa és sorfának is kiváló. Őszi lombszíne narancssárga.

Korai virágzása idején nem mindig kedvező az időjárás, ezért ritkán hoz nálunk magot, a magvetéses szaporítás helyett tehát elsősorban a szemzés, esetleg az oltás jöhet számításba. Alanyként vadcsesznye vagy más alanyon nevelt kerti cseresznyefajta használható. Saját törzsre nevelve a legszebb. A

dülálló az élénk- és rózsaszín-vöröses virágszíne. Nyíló példányai messziről intgetnek a még lombtalan kertben, ágait bőségesen borítják a virágok. Kérge és koronaformája is díszít, termést ritkán köt. A legkívánatosabb korai nyílású díszfák egyike, ezért több figyelmet érdemelne. Néhány hazai faiskolában kapható.

Az anzu kajszji

A kerekded koronájú, lombohullató anzu kajszji (*Prunus armeniaca* var. *ansu*, más néven *Armeniaca vulgaris* var. *ansu*) 5-8 méter magasra nő. A fa kérge szürkésbarna, hosz-

KAVICSOK és KUTYÁK

Van, aki tiszta lappal indul a kert kialakításakor, mindent letarol, majd fölépíti saját, új világát. Berta Noémi azonban a nagyszülők munkáját tiszteletben tartva látott az átalakításhoz fővárosi kertjében. A kiválasztott néhány hírmondó növényóriás árnyékában a mai kor igényeihez igazodó kertet alakított ki, amely ráadásul négy kutya otthona is.

Számítottam rá, hogy a házigazda mellett kutyák is üdvözölnek majd, hiszen az Édenpont mozgalom kutyás kertként hirdeti az idén először látogatható fővárosi helyszínt. A négyből ketten csatlakozhattak a „fogadóbizottsághoz”, a sokat hangoskodó tacsó és a 17 éves westie pedig a házból figyel, amíg mi fölfedezzük Noémivel a kertet.

Békésen egymás mellett

Gyors szemrevételezés után nyugtázom, hogy itt bizony a kert és a kutyák is nyertek. Egyik miatt sem kellett kompromisszumokat kötni.

– A kialakítás és a fenntartás során sem korlátoznak a kutyák. Vannak persze kedvenc növényeik, amiket időnként megrágcsálnak, mint például a tűzeső, a harangláb, a díszfüvek, és a gyep sem makulátlan. A három kicsi mellett csak a nagytestű labrador ellen kellett néhány trükköt bevetnem, mert akaratlanul is letörte a friss hajtásokat. Fém növényfuttató rácsokat helyeztem el a vonulási útvonalába a védendő alacsonyabb növények közelébe, így most kikerüli őket. Persze a rendszeres mozgás, séta is segít megelőzni a bajt, a fáradt kutya nem rendetlenkedik. Sokat jelent nekem ez a kert, nem szerettem volna, ha ők veszik át az uralmat.

• **Nemcsak kutya és ember, de az idős és a fiatal növények is békésen élnek itt egymás mellett.**

– Az időseket a nagymamám ültette a nyolcvanas években, a kert története még

FOTÓ: ALGEIER WENDY

régebbre nyúlik vissza. A telek a dédszüleimé volt, a harmincas években épült rá a ház. Fokozatosan számolták föl a gyümölcsöst, a helyét külföldről hozott örökzöld magoncok foglalták el. A ház előtt álló japánciprus csaknem 40 éves. Nagy becsben tartom az arizonai ciprust, ami az országban talán az egyik legnagyobb példány. Néhány évvel ezelőtt elkerülhetlenné vált a föltisztogatása, így gyakorlatilag teljes mértékben beültethető lett a lombkorona alatti terület. Egészen közel van a teraszhoz, így kint ücsörögve is érezzük kellemes gyantailatát. Másik kedven-

cem a kert végében álló andalúziai jegenyefenyő és persze a tiszafák, amiket főképp az alakíthatóságuk miatt szeretek. Van oszlopos változat belőle, azokat nem kell metszeni, de a bokrosakat rendszeresen alakítom, hogy ne nőjék ki a nekik szánt helyet. A Leyland-ciprus is a nyolcvanas években került ide, akkor még egyáltalán nem volt elterjedt itthon. A korához képest aprócska meggyfa is a régi idők emlékét őrzi utolsó példányként. Nagyon rossz helyen van, napot se sokat kap, de amíg jól érzi magát itt, és dúsán virágzik, meghagyom.

Régi kútból magaságys

• **Még mindig az örökzöldek az uralkodók, de sok virágos növény színesíti a képet.**

– Több virágzó, vagy tarka lombjával díszítő cserjét is ültettem. A bordó levelű hólyagvessző meglepően jól tűri a félárnyéket, virágzik, bár a levelei nem olyan élénk színűek, mintha napon lennének. Jól kiegészítik a mellette lévő aranytarka sástövek. A két korallberkenye is mutatós lombja miatt került ide, legnagyobb örömömre és meglepetésemre az egyikük bőségesen virágzik is. Nagy kedvencem a Delavay-fagyal, nagy, fehér virágfürtjei mennyei illatúak. Szürkés-kék termése sajnos nem mindig érik be, zölden le hull ősz végén.

De néhány árnyékinak mondott növény, mint például a páfrány, nálam például napos helyen muzsikál jobban. A klasszikus napimádó tűztövisből félárnyéki növény lett nálam, de így is bőséggel hozza sárga terméseit.

• **Jól osztják a kertet a kavicsborítással körbevett kiemelt ágyások. Azok is a legutóbbi átalakítás eredményei?**

– A kavicsfelület kissé régebben, a kilencvenes években készült angol minta alapján, a magaságys viszont újabb, öt éve építettem. Régi, már kiszáradt kutat tűntettem el velük. Megszüntetni költséges lett volna, ez kínálkozott a legjobb megoldásnak. Kiszámoltam, hogy a kellő vastagságú kavicsborításhoz mekkora mennyiség kell, de amikor megláttam a kapu elé borított 16 tonnányi óriási kavicsalmot, elképedtem. Akkoriban még nem lehetett agroszövetet kapni, így saját kezűleg lyugatott fekete fóliát terítettem alá. Nem helyettesíti tökéletesen azt, de a célnak jobb híján megfelelt. A kiemelt ágyakba tarka levelű kutyatej, árnyékliliomok és azáleák kerültek. Sok más növény mellett ez utóbbiak is áruházak, árudák „ments meg” növényei voltak. Kiheverték a féloldalasságukat, gyönyörűen fejlődnek és rendszeresen virágoznak.

Elválaszt a lilaakác

Elidőzünk néhány percet a teraszon, megcsodálom az edénybe ültetett japánjuhárt, az éppen nyíló rododendronokat, fűszernövényeket, aztán elindulunk, hogy fölfedezzük a ház előtti területet. A járda mellett sorakozó bonsaiok némi magyarázattal szolgálnak arra, hogy miért látok olyan sok formánövényt, leginkább gömb alakúakat a kertben.

– Régi szenvedélyem a bonsai, korábban az Egyetemi Bonsai Klub tagjaként sokat fog-

lalkoztam velük, ma már nincs időm rájuk, ezért többségüket elajándékoztam, csak néhány példányt hagytam meg. A téli időszakot a tálakból kiemelve, tőzegborítás alatt töltik.

Átbújunk a lilaakác-pergola alatt, ami nemcsak térben, de stílusban is kettéválasztja a kertet. Az árnyékos, angol hangulatú hátsó kertből a napos, mediterrán első kertbe érkeznünk.

– A lilaakácot is rendszeresen metszem, muszáj is, hiszen óriásit nő egy év alatt, és szűkös a rendelkezésére álló hely. Először tél végén válogatok az áttelelt hajtások-veszszők közül, hogy azért maradjon virág elegendő, és visszakurtítom a túl hosszúakat, nyílás után pedig már bátrabban alakítom a bokrot. Háromszor-négyszer is nyílik, de

természetesen az első a leglátványosabb, a legszebb.

Az előkertbe a gránátalmákat, levendulákat, fügebokrot és a már említett japánciprust ültettem. Remekül érzik magukat, a japánciprus talán párásabb környezetet igényelne, a déli fal védelméért viszont nagyon hálás.

A kerítésen kívül is folytatódik a látvány, a keskeny zöldsávban mályvasövény, alatta sűrűn gyöngyvirág borítja a talajt.

– Sokáig hadakoztam ellene, irtottam, de aztán elfogadtam a jelenlétét, meséli Noémi. A növényeket nemcsak megmenteni, de időnként elengedni, illetve ellenkezésüket legyűrve elfogadni is tudni kell, fűzi hozzá.

Algeier Wendy

Indiánok kertje

Mit ettek az indiánok? Bölényt. Sütve, főve, szárítva, darálva, ízesítve... de bölényt biztosan nem tudunk a veteményes biokertünkben nevelgetni.

Tudunk viszont egy, az indiánok ízvilágát idéző köretet készíteni.

Nem túl egyszerű, mivel az indiánok nomád életmódot folytattak és nem maradtak egy helyben a vetéstől az aratásig.

Érdekes módon a dohánytermést viszont kivárták a vetéstől a szüretig.

A nagy síkságon élő törzsek szerették a kukoricás-babos csirkelevest, ezért elkezdtek természetesen kukoricát, tököket, babot, és napraforgót. És természetesen dohányt, hogy legyen mit tenni a békepipába.

Különböző bogyókat és gyökereket is gyűjtöttek, azokkal ízesítették a bölényhúst. Veteményesünkben mi megtermelhetjük az indiánok kedvenc leveséhez szükséges alap-

anyagot, a babot és a kukoricát. A levesbe prérityúkot tettek, amit vadászniuk kellett, nekünk megteszi a piacon kapható tanyasi változat is. Ha tehát indián kertet szeretnétek, akkor ültessetek babot, kukoricát, napraforgót.

HÁROM TESTVÉR EGY FÉSZEKBEN

A három nővér története nem csak legenda. Valóban működő növénytársítási technika, amit az indiánok fejlesztettek ki, és eredményesen használtak.

A három nővér a kukorica, a bab és a tök. Ha egy fészekbe kerülnek a magok, akkor együtt fejlődnek és segítik egymást, mint a jó testvérek. A kukorica támaszt ad a futóbabnak, amire az felkapaszkodik, ezért a bab táplálékot ad a kukoricának, hogy az ne éhezzen. A tök nagy leveleivel őrző-védő szerepet tölt be. Megvédi testvéreit a kiszáradástól, és a gyomok saanyagatásától.

Próbáljátok ki, biztos nálatok is működni fog. Ha nincs kertetek, akkor se búsuljatok, kipróbálhatjátok nagyobb cserépben is. Mivel ezek a növények jó testvérek, kis helyen is elférnek. Ha hárman vagytok testvérek, egyszerű a feladat: mindenkinek meglesz a saját növénye. Ha nincs testvéred, akkor elhívhatod két barátodat, hogy segítsenek elvetni a három nővért, cserébe majd mindenki leszüretelheti a saját növénye termését.

A cserepet tegyétek napos helyre és locsoljátok szükség szerint, vagyis legyen mindig nedves benne a föld.

Szakács-Nagy Zsuzsa

ELMARADHATATLAN KELLEKEK

FEJDÍSZ

Szükséges anyagok: karton, szalag, tollak, zseníliaadrót, gyöngy

Vágjatok egy kartoncsíkot, a két végére tűzőgéppel erősítsetek szalagot. Ragasz- szátok a tollakat a kartonra. A zse-

níliaadróra fűztek gyöngyöket és hajlításokat belőle egy kört. Ez lesz a fejdísz központi eleme. Rögzítsétek a kartonra tűzőgéppel.

TOTEMOSZLOP

Szükséges anyagok: konzervdoboz, akrilfesték

Díszítsétek a dobozokat állatfej mintákkal és tegyétek őket egymásra. Kerti dekorációnak is használhatjátok.

AZOK A GAZ GYOMOK!

Mindenki tudja, hogy a fű függőséget okoz. Szinte minden kertész előbb-utóbb szerelmes lesz a fűvébe, és már egész héten arra gondol, hogy hétvégén végre fűnyírás! Aztán amikor kész, és lenyírta, akkor jön a para, hogy „úristenfoltos”, meg hogy „televanlóherével”, és ráadásul a szomszédé „meginződebb”.

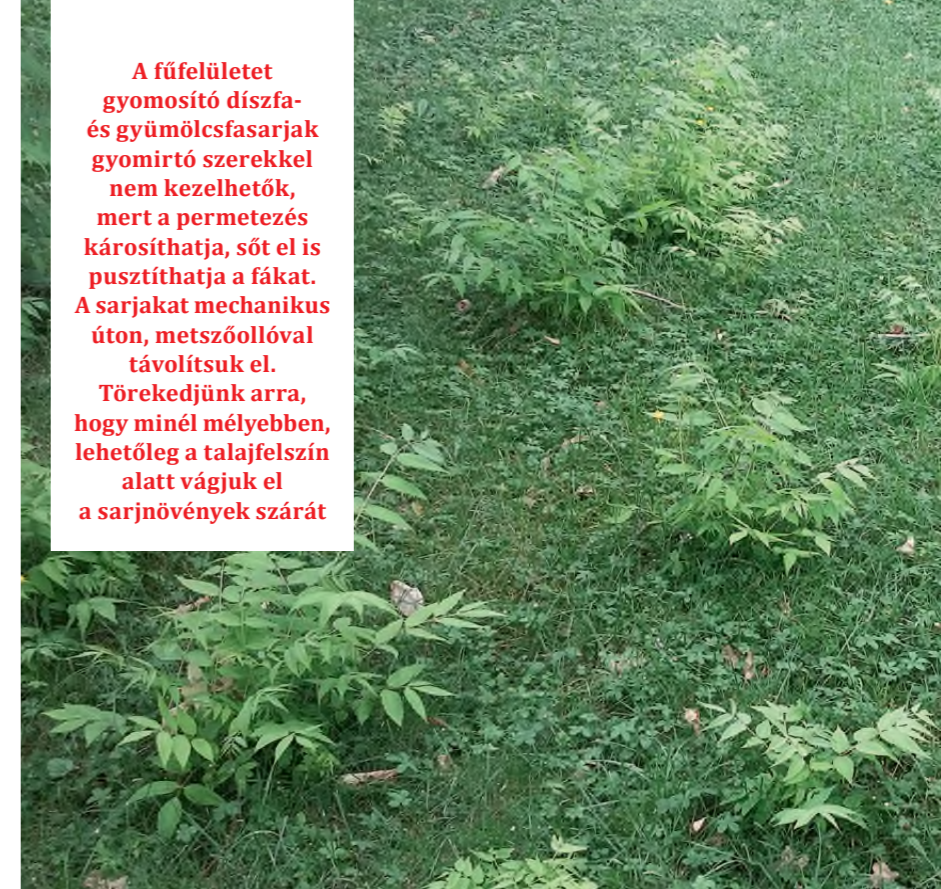
A gyepek és pázsitok legtöbb szakértelmet igénylő fenntartási munkája a gyomok elleni védekezés, ami a növényvédelem témakörébe tartozik. Sok féligazság, városi legenda és téveszme kering ezzel kapcsolatosan a köztudatban. A leggyakoribb és a legkárosabb mindezek közül az, hogy a gyomok ellen csakis és kizárólag gyomirtó vegyszerekkel, félelmetesebben megfogalmazva herbicidekkel lehet védekezni. Ez szerencsére nincs így, számtalan más, barátságosabb módszer áll rendelkezésünkre.

Előzzük meg, vagy nyírjuk gyakran

A megelőző védekezés már a fűfelületek létesítésekor aktiválódik. Ilyenkor van lehetőségünk a talajt teljesen gyommentessé tenni. A talajforgatáskor távolítsuk el az összes élő gyomnövény áttelelő képletét. Szedjük ki a gyermekláncfű gyöktörzseit, a herefélék indáit és a tarackoló gyomfűvek, mint például a tarackbúza és a csillagpázsit tarackjait. Vetés vagy a gyepszőnyeg terítése előtt hagyjunk időt a magról kelő gyomok csírázásának, és kikelésük után forgassuk őket vissza jó mélyen a talajba. Ha a terület mérete indokoltá teszi, akkor ebben az időszak-

A fűfelületet gyomosító díszfa- és gyümölcsfasarjak gyomirtó szerekkel nem kezelhetők, mert a permetezés károsíthatja, sőt el is pusztíthatja a fákat. A sarjakat mechanikus úton, metszőollóval távolítsuk el. Törekedjünk arra, hogy minél mélyebben, lehetőleg a talajfelszín alatt vágjuk el a sarjnövények szárát

A komlós lucerna (Medicago lupulina) mechanikailag is hatékonyan irtható. A talajra fekvő szárainak összefogásához használjunk kapircsot vagy kisfejű gereblyét

FOTÓ: KASZAB LÁSZLÓ

ban lehet használni a minden növényfajt elpusztító, totális gyomirtó szereket is. A már beállt, idősebb fűfelületeknél van lehetőségünk az agrotechnikai növényvédelemre. Ennek során a növényápolási munkákat, esetünkben a fűnyírást használjuk föl gyomirtási, gyomszabályozási célokra. A fűnyírás időzítése például remek lehetőség a gyomok visszaszorítására. Ha a terület például fertőzött pitypanggal, oroszlán-

foggal, pásztortáskával, betyárkóróval, vagy más magasabb növekedésű gyomfajjal, akkor a kaszálásokat mindig a gyomok virágzásához időzítsük. Ha a virágzatokból nem engedjük kifejlődni a terméseket, magokat, akkor sokkal kisebb gyomterhelésnek lesz kitéve a fűünk, mint ellenkező esetben. A fűnyírással jól gyengíthető sok egyéb gyomnövény is, mert az alacsonyan tartást, a rendszeres nyírást kevés faj vise-

Pázsit vagy gyepek? Melyiket szeressük?

A fűfelületek nem egyformák, bámulatosan változtatják az alakjukat. Igazából éppen olyanok, mint a gazdáik. Vannak végtelen precizitással és féltő gondnal fenntartott, selyempuha, smaragdzöld, szőnyegpadlóra emlékeztetők. Ezeket pázsitnak hívjuk, intenzív fenntartásúak, azaz örökké piszmogni kell velük. Alacsonyak, teljesen egységesek, a színük haragoszöld, a fűszálak vékonyak, és rendszeresen igénylik az öntözést, a tápanyag-utánpótlást, és mindenféle egyéb gondoskodást.

A gyepek ezzel szemben sokkal kevesebbet is beérik, extenzív fenntartásúak. Öntözni ezeket egyáltalán nem, vagy csak óriási kánikulában szoktuk, sokkal ritkább a fűnyírás, és tápanyagot se nagyon kapnak. A megjelenésük valahogy vidámabb: tele vannak kétszikű, virágzó fajokkal, jóval magasabbak, akár a bokánkon felül is érhetnek, és nagyon jól viselik a viszontagságokat, ellenállóak.

A világ változik, a szemléletünk formálódik: a pázsitörület kezd visszaszorulni, mert a fenntartása nemcsak hogy drága, de a környezetre is nagy terhet róhat, és a végeredmény sok esetben egy „zöld sivatag”. Az ökológikus, azaz a fenntartható kertfenntartás világnézetébe sokkal könnyebben bepasszinthatók a gyepek, mint a pázsitok. Félreértés azonban ne essék! A gyepek nem parlagfűes gyomtenger, amit hébe-hóba lekaszálnunk. A gyepek az egy fajgazdag, ellenálló növénytársulás, ami taposható és alacsonyan tartható. Sok élőlénynek kínál élőhelyet és táplálékot, miközben jól használható bármilyen kerti foglalatosságra, megköti a talajt és még szép is. A pázsitok helye elsősorban a sportpályákon van, illetve a történelmi kastélyparkokban és a reprezentatív zöldfelületeken. A gyepek mindenhol máshol megjelenhetnek: különösen közparkokban, közlekedési zöldfelületeken és házikertekben indokoltak.

li el. Nehéz harcolni például a magasabb termetű tarackbúzával, de ez a gyom korábban tartható az alacsony tarlóval történő, gyakori nyírással. Az agrotechnika témakörébe tartozik az öntözés, de még inkább a tápanyag-utánpótlás is. Sokan gondolják úgy, hogy a fűnek nem érdemes tápanyagot adni, mert akkor csak nő-nő, és örökké nyírni kell. Ez azonban nincs így, sőt! A megfelelő tápanyag-

ellátottságú gyepek és pázsitok sokkal életképebbek, tömöttebbek, borításuk is sokkal nagyobb, ezért jobb a gyomelnyomó képességük. Ne feledjük, a gyomfajok elsősorban a fűcsomók közötti, szabadon álló földfelületeken támadnak. Ha ilyen nincs, akkor a támadási felület is sokkal kisebb. Jó példa erre a jelenségre a vakondtúrások helyén megjelenő, zavarást tűrő egynyári gyomok fellépése.

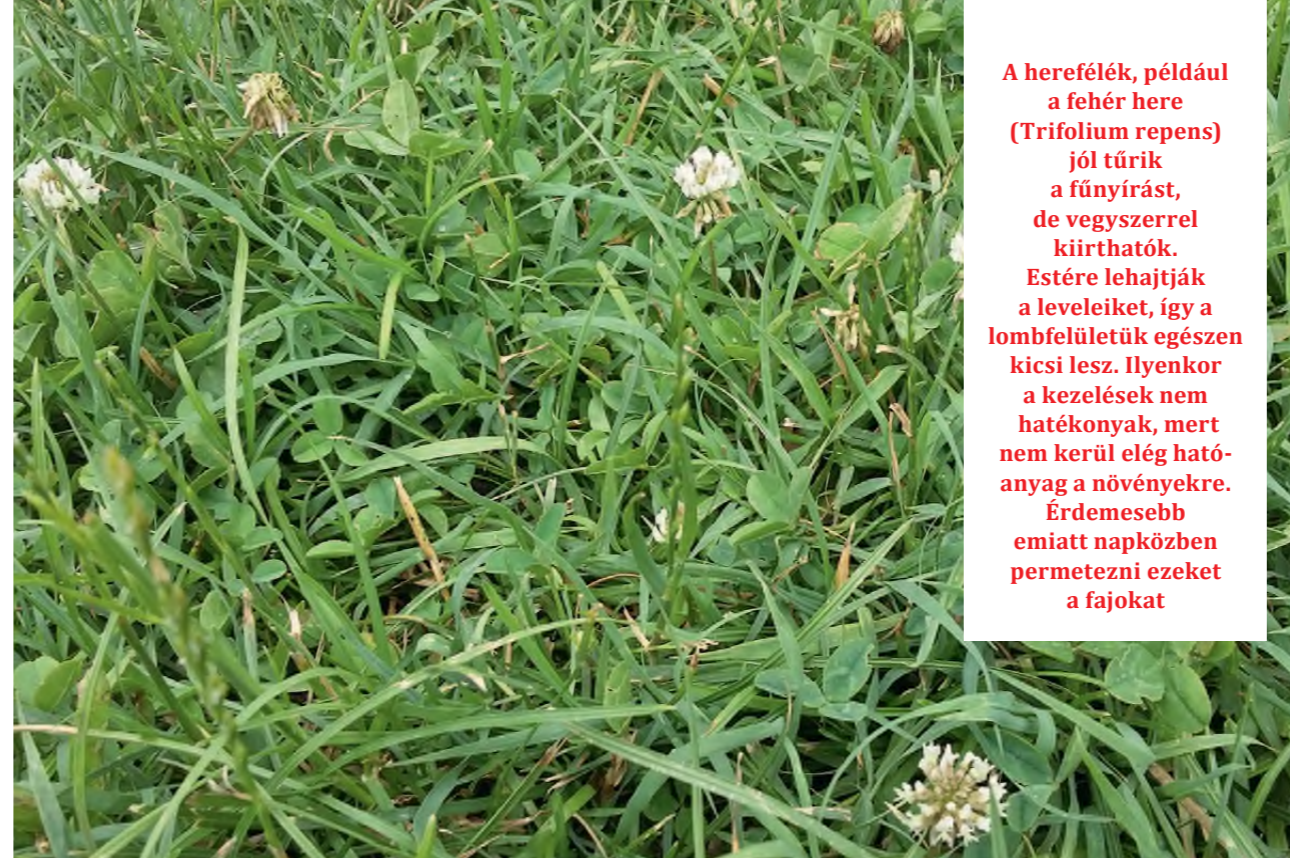
A kanadai betyárkóró (Erigeron canadensis) csíranövényei kiritkult, száraz gyepekben jelennek meg. A vegyszereknek gyakran ellenáll, és a nyírást is elviseli. Érdekes a fiatal példányait kézzel eltávolítani

Kézzel, kapircsai

Ne engedjük el a fizikai, mechanikai gyomirtást, azaz a kézi gyomlálást sem. A fűfelületen kicsírázó, kisebb gyökérzetű, tehát leginkább egynyári gyomokat könnyű ezzel a módszerrel legyőzni. Amíg kevesen vannak, remekül irthatók, ilyenek a betyárkóró magányos példányai, a fiatal parlagfűvek, disznóparéj-magoncok, a fehér libatop. Csírázás

A gyepek kétszikűekkel tarkított, magasabb, de taposható, ellenálló fűfelületek

A herefélék, például a fehér here (Trifolium repens) jól tűrik a fűnyírást, de vegyszerrel kiírhatók. Estére lehajtják a leveleiket, így a lombfelületük egészen kicsi lesz. Ilyenkor a kezelések nem hatékonyak, mert nem kerül elég hatóanyag a növényekre. Érdemesebb emiatt napközben permetezni ezeket a fajokat

FONTOS!

A vegyszeres gyomirtás veszélyes üzem, összetett feladat, sok-sok szakmai ismeretet igényel. A legszerencsésebb, ha inkább képzett szakemberre bízunk, aki rendelkezik olyan végzettséggel, ami feljogosítja őt arra, hogy szolgáltatás jelleggel végezzen növényvédelmi munkákat.

A százsorszép (Bellis perennis) vegyszerrel könnyen kiírható. Mivel nem olyan agresszív, és virágai kifejezetten szépek, gyepekben érdemes megtartani

Katonás szemléletváltás

Szép példája a szemlélet átformálódásának a brit katonai temetőkre vonatkozó kertészeti szabályzat megváltozása. Ezek a temetők teljesen egységesek a világ minden pontján, legyen szó Kongóról vagy éppen Solymárról. A sírok közötti fűfelületek megjelenését, a tarlómagasságot, az egységességet, a szegélyeket mind-mind katonásan szigorú szabályok írják elő. Ezek között évtizedekig szerepelt az az elv, miszerint a fűszálak közötti kétszikű gyomokat kötelező irtani. Aztán amikor egyértelművé vált, hogy a vegyszeres gyomirtás terheli a környezetet, ezt a szabályt felülbírálták, és ma már megengedett a sírok közötti fűfelületekben a kétszikű fajok jelenléte is.

A madársóska (Oxalis sp.) a legnehezebben irtható gyomok közé tartoznak, mert viaszos leveleik a permetezőszereket lepergetik. A kezelések hatékonysága növelhető, ha minimális mennyiségű tapadásfokozó adalékanyagot is keverünk a gyomirtóhoz

A pongyola pitypang vagy gyermekláncfű (Taraxacum officinale) agresszív, a nyírást is tűró, nagy területeket elfoglaló gyomnövény, de vegyszeresen jól irtható

után még két-három hétig könnyen kihúzzható a nedves talajból a madárkeserűfű, az öszses muhar és a kövér porcsin is. Ha kicsit megkéstünk ezzel a munkával, és a laposabb fajok már elterültek a földön, még mindig van esélyünk. Egy kapircs segítségével a talajon heverő hajtásokat össze kell fogni, és az „üstökénél megragadva a problémát”, eltávolíthatók a betolakodók. Jól irtható ezzel a technikával még a porcsin vagy a komlós lucerna is.

Mikor csapjunk le a gyomirtóval?

Végezetül nézzük át a vegyszeres gyomirtás, a kémiai növényvédelem ide vonatkozó tudnivalóit is. A kezelések során mindig

szigorúan tartsuk be a csomagoláson feltüntetett munka- és környezetvédelmi szabályokat. Egynyári gyomnövények ellen az alacsonyabb, évelők ellen a magasabb dózist keverjük be. A forgalomban lévő, díszítő célú fűfelületekre, pázsitokra engedélyezett szerek szelektív hatásúak, azaz az egyszikűeket, fűféléket megkímélik, de irtják a széles levelű, kétszikű gyomfajokat. Ezek azonban eltérően reagálnak a vegyszerekre: vannak könnyebben és nehezebben kipszűrhetőek. A vegyszeres gyomirtás ismétlődő fenntartási feladat, évenként 2-3 alkalommal is szükségessé válhat. Érdemes egy kezelést tavasz végére, kettőt pedig nyárra időzíteni.

A fiatal fűfelületek érzékenyek a vegyszerekre, emiatt csak az egyévesnél idősebb állományoknál válasszuk ezt a módszert. A növényi hormon hatású gyomirtók a zöld részekben felszívódva hatnak, emiatt kijuttatásuk időzítése a legfontosabb láncszem. Meg kell várnunk, míg a gyomnövények megfelelő méretű levélfelülettel rendelkeznek, és időt kell hagynunk a felszívódásra, a hatáskifejtésre is. Emiatt ne közvetlenül fűnyírás előtt vagy után használjuk ezeket, hanem egy fűnyírás helyett végezzük el a permetezést. A kezelés előtt és után legalább 10 napig ne is lásson fűnyírógépet a pázsit, mert ellenkező esetben a vegyszerre költött pénzt kidobtuk az

ablakon. Eszerint az utolsó fűnyírás után várjunk egy-két hetet, amíg a gyomnövények kissé magukhoz térnek, és kellő méretű lombfelületet növesztenek. Ezután egy szép, esőmentes és szélcsendes napon kíméletlenül csapjunk le a gyomirtókkal! Hátrafele lépkedve, magunk előtt permetezve fűjük le az állományt. Mivel a kezelések hatását a felhígulás ronthatja, kerüljük az esős, harmatos időt, és az öntözőrendszert is kapcsoljuk le 1-2 napra. Kezelés után, beszáradásig ne lépünk a fűre, mert a vegyszer ledörzsölődhet, és ne engedjük háziállatot se a területre. A szelektív gyomirtók csak az egy-/kétszikű témakörben szelektívek, a dísznöv-

nyeket sajnos nem ismerik föl. Emiatt nagyon vigyázzunk, hogy a szegélyeknél még véletlenül se sodródjon el a gyomirtó a virágágyások, a veteményeskert vagy a gyümölcsös, ne adj' isten a tavak, pihenőhelyek vagy a szomszédság felé. A nagy hőség sem szerencsés a kezelésre, mert egyrészt elviselhetetlen létezni a növényvédelmi munkaruhában, másrészt sok vegyszer képes ilyenkor perzselést okozni. Nagyon fontos, hogy várjunk türelmesen; 10, de inkább 14 napig ne nyírjuk a fűvet, hogy a szer kifejthesse a hatását. Az egyéves gyomok már néhány nap elteltével kezdenek fakulni, fonnyadni, de az évelők akár két hétig is agonizálnak. Csak a teljes

elpusztulásuk, elszáradásuk után érdemes nyírni, különben a gyomok akár újra is éledhetnek.

Az elpusztult növények helyén új élettér nyílik meg. Ha jót akarunk magunknak, ne engedjük, hogy újabb gyomok üssék föl ott a fejüket. Érdemes tehát a fűfelület fajtáit gyors növekedésre serkenteni. Ezt könnyen felszívódó, gyorsan ható tápanyagok kijuttatásával érhetjük ilyenkor el. Érdemes tehát a gyomirtást követő két-három hét elteltével tápoldatos beöntözést végezni, ezzel fokozhatjuk a fűfelületek gyomelnyomó képességét.

Kaszab László

A Szentföld fái

1

A Biblia a „könyvek könyve”, a világon legtöbbet olvasott könyv. Több mint ezer éven át írták csaknem félszázan, egymástól térben és időben távol azzal a céllal, hogy Isten munkáját és üzenetét tolmácsolják.

A Szentföld változatos felszínű, mediterrán és szubtrópusi éghajlatú terület, növényzete, mezőgazdasági kultúrája különbözik a miénktől. Bár a Biblia nem természetismereti kézikönyv, a bibliai tájak, növények és jelképrendszerük ismerete fontos háttér a Szentírás tanulmányozásához és segít a megértésében is.

2

3

4

A Bibliában elsőként megnevezett fák az Éden kertjében álltak, az „élet fája”, valamint a „jó és rossz tudásának fája”. Ezeknek a hírhedt szimbolikus fáknak a nevét nem közli a Szentírás, ír viszont sok egyéb, érdekes fás növényről. A bibliai időkben, különösen az Ószövetség évezredeiben a Szentföld sokkal gazdagabb volt erdőkben. Annak ellenére, hogy a bibliai történetek nagy része nem erdőkben játszódik, sok utalást találunk a vadon élő, erdőalkotó és elegyfákra, és a különleges élőhelyek – folyópartok, sivatagok – fáira.

Az akácia, amelyből a szövetség ládája is készült

A Szentföld sivatagi területein az **akáciák** az egyetlen fává növő növények, és így ezek szolgálnak a legfőbb építési anyagként. Az akácia (*Acacia*) a hüvelyesek (*Leguminosae*) családjának rendkívül változatos, alagzadag nemzetsége. Ne tévesszük össze a nálunk oly népszerű akáccal, mely szintén ebbe a családba tartozik, de amerikai származású növény. Cserjék vagy kisebb termető fák, kétszeresen összetett vagy redukált levelekkel. Virágaikon jól látszik, hogy a mimózafélék rokonsági körébe tartoznak, apró, sugaras szimmetriájú virágok fejecské- vagy füzérvirágzatokba tömörülnek. Jellegzetes kinézetüket a sok, gyakran hosszú és színes porzósál adja. A közel ezer akáciafaj a meleg égövi területeken él, Afrika szavannáinak és Ausztrália száraz trópusi vidékeinek jellegzetes erdőalkotói. Nálunk nem maradnak meg a szabadban, mert nem fagyűrők.

Az akáciák a Szentföld fátlan vidékein különösen nagy fontosságúak, tűzifának, szerszámnak és építőanyagként egyaránt. Bizonyos, hogy a többnyire sivatagos és

5

- 1. A pusztai akácia kerekded koronájú kis fa (Negev-sivatag) • 2. ...5-12 pár levélkéből összetett levelei kopaszak • 3. ...kopasz hüvelytermései spirálisan csavarodottak • 4. Ma Izraelben legnagyobb tömegben az ausztrál származású fűzakáciát láthatjuk. A talaj megkötésére ültetik
- 5. Ma már csak maradványokban láthatók a valamikor összefüggő tölgyerdők a Hermon-hegy lábánál lejtőin (Banias Természetvédelmi Terület)

félsivatagos területeken vándorló zsidó népnek az akácia állt rendelkezésére a különféle szent tárgyak elkészítésére, de ezt használhatták az áldozati tüzek táplálására is. Akáciából készült a szentély minden fa felszerelése, és a zsidó vallás legszentebb tárgya, a szövetség ládája, amiben a tízparancsolat kőtábláit őrizték. Akáciából volt egyebek között a szent sátor fala, a szent kenyerek asztala és a szállítórudak. Izraelben több akáciafajt tartanak számon. Legnagyobb termetű köztük a **fehér akácia** (*Acacia albida*), mely trópusi, szudáni és kelet-afrikai elterjedésű. Illatos, fehér a fű-

zérvirágzata és vastag, görbült, bőrnemű a hüvelytermése. Fáját építkezésre használják, kérgéből cserzőanyagot vonnak ki. Az **ernyős akácia** (*Acacia tortilis*) a tövétől elágazó, jellegzetes, ernyő alakú, lapos koronájáról ismerhető fel. Halványsárga virágai hosszú nyelű fejecskévirágzatban nyílnak, hüvelytermései spirálisan csavarodottak. Északkelet-Afrikában, valamint az Arab-félszigeten őshonos sivatagi növény. Izraelben a Holt-tenger és az Arava-völgy környékén él, kifejezetten forró sivatagi területeken, vádikban fordul elő. A Szentföldön a leggyakoribb a **pusztai akácia** (*Acacia raddiana*). A Negev-sivatagban, a Jordán völgyében, a Holt-tenger környékén és az Arava-völgyben, sivatagi vádikban, völgyekben, oázisokban fordul elő. Lombja, virága és termése hasonlít az ernyős akáciára, de jól elkülönülő törzse, kerekded koronája van.

Ma Izraelben legnagyobb tömegben az ausztrál származású **fűzakáciát** (*Acacia saligna*) láthatjuk, melyet a talaj megkötésére sokfelé ültetnek.

Tölgyek a Szentföldön

A Szentföldön valamikor hatalmas területeket borítottak a tölgyerdők. Az elmúlt tízezer év emberi tevékenysége következtében azonban az eredeti táj és vegetáció teljesen megváltozott és eltűntek a természe-

FOTÓ: FRÁTER ERZSÉBET

tes erdők. A Bibliában szereplő tölgyfajok nem azonosak a nálunk előforduló, őshonos tölgyekkel.

A **táborhegyi tölgy** vagy **kecskeszemű tölgy** (*Quercus ithaburensis*) lombhullató, magas fa, elérheti a 15 métert is. Kelet-mediterrán faj, a tengerparti sávától 500 méter magasságig fordul elő, Izraeltól Törökországig. A különböző lombhullató tölgyerdő-társulások domináns, erdőalkotó fája. Leveleinek fonáka molyhos szőrű, a levél széle hosszán kihegyezett szúrós fogazatú. Nagy kupacsai bozontosak, tannintartalmuk magas. A bőrcserzést Egyiptomban 6000 év óta ismerik, és a Szentföldön is elterjedt tevékenység volt a bibliai időkben, az ehhez szükséges tannin legfőbb forrása pedig a táborhegyi tölgy kérge és kupacsa volt. Fája jól esztergálható, ezért szerszámnyelet készítenek belőle.

A **palesztin tölgy** (*Quercus calliprinos*) ezzel szemben örökzöld faj. Csak 2,5-4 méter

magas fa vagy cserje, de nem ritkán eléri a 15 métert is. Alakgazdag faj, sok változatát különböztetik el. Szúrósan fogas szélű, 2-4 cm-es levelei bőrneműek, makktermése méretében és alakjában is nagyon változatos. A leggyakoribb tölgy a Szentföldön. A tengerszinttől 1200 méter magasságig, különböző talajokon és erdő-társulásokban fordul elő. Az izraeli makkiások domináns faja. Az erőteljes legeltetés, a bozót-tüzek és a faszén készítése céljából való állandó visszavágás eredményeképpen általában bokros termetű.

A palesztin tölgy – rokonával, a nyugat-mediterrán területeken elterjedt, alacsonyabb, kisebb levelű és kupacsú **karmazsin tölgygel** (*Quercus coccifera*) együtt – arról híresek, hogy a rajtuk élő karmazsintetűből (*Kermes*-fajok) az ókorban nagyon drága élénkítő (skarlát, karmazsin) festékanyagot állítottak elő.

1

2

3

Rituális paráznságok a szent fáknál

A Kánaánban élő népek pogány termékenységkultusza, *Baalnak* szentelt vallási szertartásai bizonyos szent fáknál tartott rituális paráznsággal és vad tivornyákkal voltak összefüggésben. Ezekről több helyen is ír a Biblia. A kutatók véleménye szerint két-három faj jöhet szóba, mint kultikus, szent fa. Egyrészt a lombhullató táborhegyi tölgy és az örökzöld palesztin tölgy, másrészt egy nagytermetű pisztáciafaj, az **atlanti pisztácia** (*Pistacia atlantica*). Pompás példányai ismeretesekek, amelyek nagyon hosszú kort értek meg. Lombhullató, 4-20 méter magas fa, hajtásai gyantákat, illóolajokat tartalmaznak. Levelei páratlanul szárnyaltak, virágzata laza buga. Kicsi csonthéjas termése megérve megráncosodik, magja ehető. Gubacsai jó tanninforrások, gyantáját a népi gyógyászatban használták. Az atlanti pisztácia a táborhegyi tölgyvel erdő-társulásokban él együtt. Ezért is problémás a tölgyet és a pisztáciát megkülönböztetni olyan bibliai igeszakaszokban, ahol kultikus szent fákról van szó.

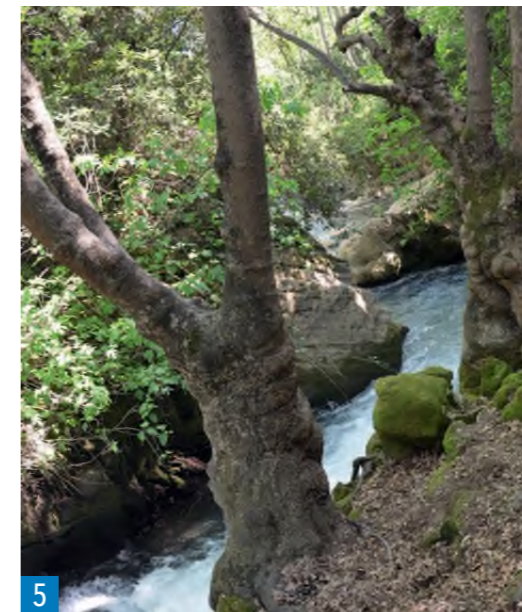
Jordán-parti fák

Izrael legnagyobb folyója, a közel 250 kilométer hosszú Jordán a Hermon-hegy déli lejtőinek forrásaiból ered, és a Holt-tengerbe torkollik. Partját valamikor dús növényzet borította, ahol az ókorban még oroszlán is élt. Felső-Galileában keletiplatán-ligeterdők nőnek a folyó mentén, a partot palesztin fűzből és tamariszkuszából álló bozót kíséri. Az alsó folyásnál az eufráteszi nyár az egyetlen nagyobb termetű fa.

A **keleti platán** (*Platanus orientalis*) nagy leveleivel, tarka törzsével könnyen felismerhető. Őshazája a Balkán-félszigettől Közép-Ázsián át Kasmírig terjed, folyó- és patakparti ligeterdőkben nő, különlegessége, hogy igen magas életkort élhet meg. Terebélyes koronájú lombhullató fa, 20-30 méter magasra is megnő. Kérge szögletesen repedezik vagy lapokban hámlik, alatta feltűnik a piszkosfehér vagy élénksárga alsó réteg. Nagy, ékválú levelei mélyen osztottak, 5-7 karéjúak. Kicsi női virágai gömbvirágzatban nyílnak, a hímvirágok zöldek. Gömbölyű, szőrös termés csoportja hosszú kocsányon, hármásával-nyolcasával csüng az ágakon. Nyugati rokona a nálunk is széles körben ültetett közönséges platán. Vízfolyások, források, folyók mentén a leggyakoribb fák Izraelben is a füzek és a nyárok, köztük a **palesztin fűz** (*Salix acmophylla*). Kisebb, 5-8 méter magas fa vagy cserje, sűrűn növő, vöröses ágakkal. Tavasszal, lombfakadás előtt hozza tömött

4

5

6

7

- 1. A táborhegyi tölgy leveleinek fonáka molyhos szőrű, a levél széle szúrós fogú • 2. Az atlanti pisztácia kis csonthéjas termesei vörösre érnek
- 3. 250 éves öreg atlanti pisztácia a Negev-sivatagban (Avdat Nemzeti Park) • 4. A keleti platán nagy, ékválú levelei 5-7 karéjra osztottak
- 5. Keleti platán a Banias folyó partján a Hermon-hegy lábánál (Banias Természetvédelmi Terület) • 6. Palesztin fűz a Jordán forrásvidékén (Banias Természetvédelmi Terület) • 7. Az eufráteszi nyár fiatalkori levelei megtévesztően hasonlítanak a füzekére

barkáit, a női barkák rövid nyelűek, hím barkáinak porzói halványsárgák. Szubtrópusi, fagyérzékeny faj. Délkelet-Törökországtól Iránig őshonos, folyó- és patakpartokon él. Jó mézélő, vesszeit kosárfonásra használják, kérgéből tannint vonnak ki. Puha és világos fájából csónakot, kisebb bútordarabokat és faszenet készítenek, kérgéből és lombjából pedig korábban lázcsillapító kivonatot. Különös fa az **eufráteszi nyár** (*Populus euphratica*), fiatalkori levelei megtévesztően hasonlítanak a füzekére. Nagytermetű, gyors növesű, különlegessége, hogy hosszú

nyelű, kékeszöld vagy szürkészöld leveleinek mérete is, alakja is rendkívül változatos, lándzsás, széles tojásdad, háromszög alakú vagy kerekded. Barkái lombfakadás előtt nyílnak. Észak-Afrikától Közép-Ázsiáig őshonos, folyópartokon, források közelében fordul elő, jól tűri a magas sótartalmú pangó vizet is. A Jordán alsó folyásánál ártéri erdőket alkot, sivatagi oázisokban a vadon növő datolyapálmák mellett is megtalálható. A mezopotámiai Eufrátesz folyóparti növényzetének domináns faja, ezért gondolják a bibliakutatók, hogy a babiloni

fogságban sínylődő, hazájukba vágyódó zsidók nem fűzre, hanem eufráteszi nyárfára akasztották hangszereiket. „Amikor Babilon folyói mellett laktunk, sírtunk, ha a Sionra gondoltunk. A fűzfákra akasztottuk ott hárfáinkat. Mert akik elhurcoltak minket, énekszót követeltek tőlünk, és akik sanyargattak, örömeinket: Énekeljete nekünk a Sion-énekekből! Hogyan énekelhetnénk éneket az Úrról idegen földön?” (Zsoltárok 137,1-4)

Fráter Erzsébet

Kertből a vázába

Ha évelőket ültetünk a kertünkbe, mindig történik valami érdekes. Attól kezdve, hogy a hajtásaik tavasszal kibújnak a földből, a száruk, levelek növekedésén át a virágok kiteljesedéséig, sőt néhány esetben a termések megszáradásáig hosszú hónapokon át kápráztatnak el minket. Kertünk hosszú életű díszei rendkívül változatos megjelenésűek. Termetük, levelük, viráguk nagyon sok lehetőséget nyújt felhasználásukra. Nem is gondolnánk, mennyi alkalmas közülük vágott virágnak is.

Az évelők évszakjelző növények, néhány hétig virágoznak. Egyik-másiknak a magyar neve is elárulja, mikor virágzik: májusi gyöngyvirág, pünkös-

dirózsa, csillagószirózsa stb. Viráguk, virágzatuk is nagyon különböző lehet, gondoljunk csak a pünkösdirózsa hatalmas virágfejére, a veronikák hosszú füzéreire, a

margaréták fészkes virágaira, vagy a fátyolvirágok apró virágokból álló bogernyőire. Más-más forma, méret, szín, virágzási idő. Nemcsak pompásak, hanem kitűnő vágott virágok is. Utánozhatatlan csokrokat, tűzött tálakat, koszorúkat készíthetünk belőlük, és garantáltan nem lesz két egyforma. Bátran próbálkozzunk velük. Napos helyre, közepkötött, tápdús, kerti talajba, közepes vízellátás mellett nagyon sok növényt ültethetünk, melyek mind megfelelőek vágóvirágnak.

Kitűnő lehetőség eleve úgy kialakítani az évelőágysáinkat, hogy sok vágóvirágot ültetünk egy ágyásba, persze csak a hasonló környezetet igénylők közül. Ehhez adunk most ötleteket.

Ambrus Mária Zsófia

TIPP

Ha saját kertünkéből szedjük a magunk örömére a virágokat, nem nagy baj, ha egy-egy hamar elhervad, legfőljebb gazdagabbak leszünk egy tapasztalattal, így legközelebb már nem vágjuk le. Csupán azt érdemes szem előtt tartani, hogy ajándékba ne vigyünk olyan vágott évelőt, amiről nincs ismeretünk, vagy amit előzőleg nem próbáltunk ki otthon. Kellemetlen lenne úgy átnyújtani a csokrot, hogy egyik-másik virág már kókadozik.

Bokrétába valók

Cickafark (*Achillea*-fajok)
Gyöngykosárka (*Anaphalis*-fajok)
Csillagószirózsa-félék (*Aster*-fajok)
Sáfrányfű (*Crocsmia*)
Szarkaláb (*Delphinium*)
Szegefű (*Dianthus*)
Szamárlenyer (*Echinops*)
Kasvirág (*Echinacea purpurea*)
Fátyolvirág (*Gypsophila*)
Napfényvirág (*Helenium autumnale*)
Nőszirmfajok (*Iris*)*
Fáklyaliliom (*Kniphofia uvaria*)
Liliom (*Lilium*)
Levendula (*Lavandula*)
Díszcsorba (*Liatris*)
Lizinka (*Lysimachia clethroides*)
Bugatölcsér (*Penstemon digitalis*)*
Füzérajak (*Physostegia virginiana*)
Kúpvirág (*Rudbeckia*)
Ligeti zsálya (*Salvia nemorosa*)
Varjúháj (*Sedum*) magas fajtái*
Veronika (*Veronicastrum virginicum*)

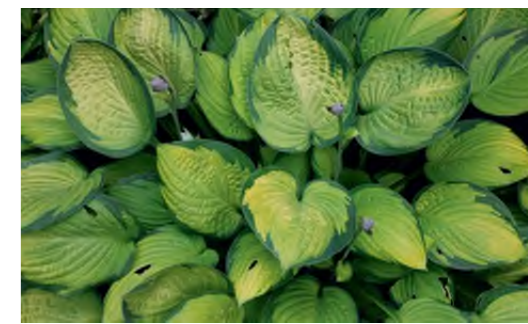
És nagyon sok fűféle:

Rezgőfű (*Briza*)
Bórsás (*Carex buechananii*)*
Pampafű (*Cortaderia*)*
Japánfű (*Miscanthus*)*
Vesszős köles (*Panicum*)*
Tollborzfü (*Pennisetum*)*
Pántlikafű (*Phalaris*)*
Szakállka (*Saccharum ravennae*)*

Félárnyékos helyre is számos fajt ültethetünk, amelyeket aztán a vázába is betehetünk:

Sisakvirág (*Aconitum*)
Palástfű (*Alchemilla mollis*)*
Szellőrózsa (*Anemone-hibridek*)
Harangláb (*Aquilegia-hibridek*)
Tollbuga (*Astilbe*-fajok)*
Bőrlevél (*Bergenia*)*
Harangvirágfélék (*Campanula*) magas fajtái
Gyöngyvirág (*Convallaria majalis*)*
Szarkaláb (*Delphinium*)
Szívvirág (*Dicentra spectabilis*)
Hunyorfélék (*Helleborus*-fajok)*
Árnyékliliom (*Hosta*-fajok)*
Csillagfürt (*Lupinus polyphyllus*)
Pünkösdirózsa (*Paeonia lactiflora*)*

A *gal jelölt növények levelei alkalmasak vágózöldnek is.

FOTÓ: AMBRUS MÁRIA, PIXABAY

SÜSSÜNK, FŐZZÜNK GYÓGYNÖVÉNNYEL

Kertünk gyógynövényeit érdemes megismerni az étkezéseinkben betöltött szerepük felől is, vannak ugyanis olyanok, amelyek fűszerek is egyben, ilyen a kakukkfű, a szurokfű, a fokhagyma. Néhány izgalmas és igen finom receptet ajánlunk most ahhoz, hogy a gyógynövények nagyobb teret kapjanak a konyhában is. Jó egészséget hozzá!

Halmos Monika

„...Kérünk téged, halmozd el ezeket az általa sarjasztott növényeket gyógyító áldással, hogy a betegek testük és lelkük gyógyulására használhassák őket, és így betegségükből felépülve áldhassanak téged. Áldd meg ezeket a gyógynövényeket! Emlékeztessenek bennünket dicsőségedre és gondoskodó jóságodra.”
(Pannonhalma, 17. századi gyógynövényáldás – részlet)

Füves erdésztokány

Hozzávalók: 60 dkg vad-aprónyúl, só, 10 dkg füstölt szalonna, 1 nagy fej vörshagyma, 40 dkg erdei gomba, 2 marék zsemeke gyógynövény, 1 kis chili, 20 dkg juhtúró, 2 tojás, 1 dl tejföl

A vadhúst falatnyi darabokra vágjuk és sós vízben fél órán át főzzük, majd leszűrjük. A szalonnát kis kockákra daraboljuk, kisütjük. Hozzáadjuk a felaprított hagymát, üvegesre sütjük. Rátesszük a húst, a gombát, az összevágott zöld növényeket, valamint a chilit, és fedő alatt pároljuk. Mire a hús megpuhul, a zöld növényi részeket finom mártássá alakulnak át. Ebbe belemorzsoljuk a juhtúrót, majd a tejjel elhabart tojásokat is hozzáadjuk. Ezzel már csak éppen finoman átforraljuk, és máris tálaljuk. Friss kenyérral mennyei ebéd!

FOTÓ: VASS ANDRÁS / TROZSAKUNYHÓ ALKOTÓMŰHELY

Finomfüves borkorcsolya

Hozzávalók: 25 dkg vaj, 1 dkg só, 1 kisebb marék friss gyógynövény keverés (idény és kedvünk szerint), 1 szép cipó (nem baj, ha kissé szikkadt)

A növényi részeket gondosan átválogatjuk, megmossuk, leszárítjuk. A puha vajat megsózzuk, majd a finomra vágott növényi részeket belekeverjük. A cipót éles késsel bevagdaltuk úgy, hogy a felületén kb. 2 x 2 cm-es

TIPP

Ehhez a recepthez a gyógynövények zsemeke leveleit, virágait gyűjtjük, minél többféle kerül bele, annál izgalmasabb ízkompozíció születhet. Érdemes a növényeket nyersen megkóstolni, felfedezni a levelek bárszerűségeit, a virágok illékony édességeit, a nyár vége fanyar ízvilágát. A fűszervajat szendvicsek magalapozásához vagy grillezett húsok ízesítéséhez is remekül felhasználhatjuk!

négyzetek legyenek láthatóak, de ne vágjuk át teljesen! A puha, fűszeres vajjal megkenjük, és forró sütőbe toljuk 10-15 percre. Ez alatt a zamatok átjárják a kenyér tésztaját, és a teteje szép ropogósra sül. Azon forrón kínálhatjuk bor- vagy sörcorcsolyának.

Zsályás-sajtos körtepite

Hozzávalók: 20 dkg liszt, 15 dkg vaj, 1 tojássárgája, 2-3 evőkanál tejföl, 1 kiskanál só, 6 db körte, 1 kiskanál citromlé, 12 zsályalevél, 20 dkg ementáli jellegű, érett sajt

A lisztet a vajjal meg a sóval elmorzsoljuk, hozzáadjuk a tojássárgáját és a tejjel. Alaposan összegyúrjuk, majd fóliába csomagolva a hűtőbe tesszük.

A körtét meghámozzuk, félbevágjuk, a magházat kiemeljük. Forrásban lévő citromos vízben 2 percig főzzük, majd hagyjuk kihűlni. A tészta kétharmad részét lisztet deszkán kb. 20 x 20 cm-es lappá nyújtjuk és sütőpapírral bélelt tepsibe fektetjük. Ráragasztjuk a körtét, minden körtére egy-egy zsályalevelet fektetünk. Reszelt sajttal beborítjuk, majd a pite tetejét a maradék tésztával berácozzuk. Előmelegített sütőben 180 fokon 30-35 perc alatt megsütjük.

GYÓGYNÖVÉNYÁLDÁS NAGYBOLDOGASSZONY NAPJÁN

A 20. század elején magyar nyelvterületen szinte még mindenhol élt a Nagyboldogasszony-napi virág- és növényszentelés szokása. A templomokat gyógynövényekkel díszítették fel, az asszonyok csokrokat, koszorúkat készítettek belőlük, gyógynövényekkel ékesítették a Mária-szobrokat. Az ősi hagyománynak megfelelően Mária mennybemenetelének ünnepén gyógynövényáldásra is sor került országszerte sokfelütt, az áldás a növények gyógyerejét hivatott teljesebbé tenni. Az augusztus 15. és szeptember 8. közötti, a két Mária-nap közé eső időszakot varázserőjének tartották: ez az ideje a legtöbb gyógynövény begyűjtésének is. Ilyenkor főleg az „asszonyi teendő” mutatkozott szerencsésnek a néphit szerint: ekkor kellett a tyúkot ültetni, búzát szellőztetni, és természetesen az aktuális gyógynövényeket begyűjteni, megszáritani, gondosan eltárolni a téli időszakra.

VÁRDAI PORTASZÉPÍTŐK

FOTÓ: KANTOR MIA

A napokban minden várdai család Kertbarát Magazint olvas, köszönhetően a magazint egykor megalapító Bálint Györgynek, valamint Varga András polgármesternek és a Magyar Mezőgazdaság Kiadónak.

Aszelíd patak völgyek között, Kaposvár közelében található Várdát közel ötszázan lakják. Viszont annál pezsgőbb élet zajlik a településen. Ez nem csak azért van így, mert az Amerikából hazatelepült Szász Endre festőművész, grafikus és porcelánfestő élete utolsó húsz évében itt élt és alkotott ebben a kis faluban, a Somssich család hajdani kastélyában. A meglehetősen romos épületet eredeti állapotában újíttotta fel, kertjébe több száz különleges fát és cserjét ültetett. 2000-től képzőművészeti táborokat is rendezett a településen, ahol szobrászatot és festészetet gyakorolhattak a fiatalok. A kastély, Szász Endre műhelye és a park most is látogatható. A település díszpolgárává választotta a festőművészt. Az élénk közösségi élet a település vezetőknek és az ott élőknek az érdeme. Várda elsőként kapta meg például a Madárbarát település címet – ennek hatására a falubeliek és civil szervezetek összefogásával madárbarát

mintakertet hoztak létre, amit közösen gondoznak –, de számtalanszor nyerte el a Virágos Magyarország verseny valamelyik díját is. A portákat, az előkerteket, a parkot látva továbbra is eséllyel indulhat a megmérettetésen. A Közkincsháznak nevezett kiállítóteremben látható a lélegzetelállító pontossággal és fantáziával hajtogatott origami szobrok kiállítása, Ácsné Dóczy Éva munkái. Ugyanitt nézhetjük meg Tóth György különös alkotásait, a régi használati tárgyakból, szerszámokból alakított szobrokat. Májusban azzal került az országos érdeklődés középpontjába a település, hogy lakosainak közös akaratából Bálint Györgyöt díszpolgárrá választották. Gyuri bácsi sokszor járt Várdán, többek között a Virágos Magyarország zsűritagjaként, emellett tanácsokat adott az érdeklődő kerttulajdonosoknak, portaszépítőknél, amivel nagy népszerűsége tette szert. Boldogan látták most is vendégül díszpolgárrá avatása al-

kalmával. Ő pedig örömmel elfogadta a meghívást és a Kertbarát Magazin legfrissebb számával érkezett. Az ünnepség résztvevői tetszéssel forgatták a magazint, amiben többek között Bálint György életútjáról szóló cikk is található. Varga András polgármester azzal az ötlettel kereste meg kiadóinkat, hogy a díszpolgárrá avatás emlékére a várdai családokat megajándékozza a magazinnal, de az önkormányzat költségvetése sajnos ezt nem engedheti meg. A Magyar Mezőgazdaság Kiadó támogatta a kezdeményezést és megajándékozta a várdaiakat a magazin egy-egy példányával, amit a polgármester személyesen adott át minden családnak. Mi is elkísértük és meggyőződhetünk, hogy Várdán szeretik a kerteket, értik a virág- és zöldségtermesztés minden csínját-bínját és büszkéek arra, hogy a portájukat szép rendben tartják.

Sárközi Judit

Parti a kertben

A nyáron a legjobb pillanatok egyike, amikor egész napos munka után kiülünk a kertbe vagy a teraszra egy hideg itallal és élvezzük a langyos meleget, a fák üdítő közelségét, a virágok bódító illatát. A másik legjobb pillanat, amikor a szeretteink összejönnek nálunk egy családi ünnepre, vagy megérkeznek a barátok egy laza nyáresti vacsorára. Mindkettő helyszíne legyen a kert, a menü pedig állhat grillételekből, hűsítő italokból, jeges desszertekből. Ehhez adunk inspirációt a következő oldalakon.

Gyümölcsvizek

Abban valószínűleg mindenki egyetért, hogy a legegészségesebb ital a víz, és hogy a folyamatos folyadékpótlásra szüksége van a szervezetünknek. A nyári melegben pedig még többet kell fogyasztani belőle, de önmagában nagyon unalmasá válik, ez is magyarázza a különféle üdítőitalok népszerűségét. A cukros üdítőitalok viszont már nem tartoznak az egészséges ételek közé, ennél sokkal jobb választás az ízesített víz, amely nem tartalmaz cukrot, ezért alacsony kalóriatartalmú. Az üzletekben manapság rengeteg változatban kapható, aromákkal ízesítve, műanyag palackokba töltve. Házilag nagyon egyszerűen készíthetünk természetes alapanyagokból hűsítő ízesített vizeket, a variációk száma végtelen és csak a fantázia szab határt. Ihatja a család minden tagja, vihetjük magunkkal napközben kulacsban, és a partik elengedhetetlen kellékei.

Elkészítés: A gyümölcsökből, zöldségekből egy maréknyi szükséges 1-1,5 liter vízhez, citrusból fél darab szeletelve, a zöldfűszerekből fél maréknyi, a száraz fűszerekből 1-1 darabka, de az arányok ízlés szerint alakíthatók. Hűtőbe tesszük, 3-4 óra pihentetés után fogyasztható, hidegen akár 2-3 napig eltartható.

JÓ TUDNI

Igazán gyorsan elkészíthető, de nem érdemes azonnal elfogyasztani, mert időre van szükség, hogy az aromaanyagok a hideg vízben kioldódjanak, kiázzanak. A karakteresebb citrusoknál vagy zöldfűszereknél ez viszonylag gyors folyamat, de a lágyabb ízű uborkánál, vagy az egészben használt száraz fűszereknél, mint a fahéj vagy a csillagánizs, ez akár több óra is lehet.

Hűsítsük magunkat gyümölcscsel

GIBRALTAR ÜVEGPOHÁR

Robosztus és klasszikus külső, különösen stabil és kényelmes. Többféle méretben kapható. www.butlers.hu

REFRESH ITALADAGOLÓ + ÁLLVÁNY

Hőség idején, vagy csak a barátok, család, vendégek kedvére töltsé fel házi limonádéval, jeges teával, narancslével ezt a praktikus és stílusos italadagolót. Tegyen mellé poharakat, hogy mindenki kedvére oltsa szomját a friss nedűvel. Akár ajándéknak is tökéletes választás. www.butlers.hu

GIBRALTAR KANCSÓ

Szolgáljon fel frissen facsart limonádét, frissítő jeges teát vagy kristálytisza ásványvizet – bármelyik mellett döntsön is, a Gibraltar kancsó mindig hasznosnak bizonyul, ha sok a szomjas vendég. www.butlers.hu

GYÜMÖLCSJÉGKRÉM

TIPP

Érdeemes a gyümölcsöket kissé összetörni, és a zöldfűszereket is megtörni, hogy az aromák gyorsabban kioldódjanak.

Variációk egy témára

- Bármelyik citrusféle alkalmas frissítő készítéséhez, választhatunk citromot, limeot, narancsot, grapefruitot, vagy akár mindegyikből kerülhet a vízbe egy-egy karika. Kiegészítjük a citromfű és a menta, nyers gyömbérrel pedig extra aromát adhatunk neki. Remek C-vitamin-forrás nyáron is.
- Felkarikázott uborkából, citromból frissítően savanykás ital készülhet, amelyben még némi kálium és C-vitamin is van. Feldobhatjuk gyömbérrel.
- Tehetünk hűtött vízbe görögdinnyét, azzal A-, és C-vitamint is viszünk a szervezetünkbe. Feldobhatjuk kis friss mentalevéllel.
- A levendula természetes nyugtató és jólékonan hat az emésztésre, tegyünk a vízbe néhány virágot. Pikáns ízt kölcsönöz egy kis rozmarin is.
- Remekül hűsít a meggyes víz, emellett a gyümölcs káliumban, C- és A-vitaminban is gazdag.
- Málnával, áfonyával és szederrel is feldobhatjuk az italunkat. Hagyjuk, hogy kicsit összeérjenek és megszínezzék a vizet, így vitaminban gazdag, vidám színű lesz az italunk.
- Frissítő, ha néhány ananászokkát teszünk egy kancsóba és jól behűtjük. A mentát ne hagyjuk ki belőle!
- A szamócát törjük össze kissé, mielőtt a vízbe keverjük, és tegyünk bele kis bazsalikomot, remekül harmonizál az ízük.
- Szórhatunk a vízbe rózsaszirmokat is a páratlan ízhatás és a relaxáció kedvéért. Kombinálhatjuk levendulával és kiegészítjük citrommal.

Az üzletekben kapható jégkrémek ritkán tartalmaznak valódi gyümölcsöket, viszont adalékanyagokat és jó adag cukrot biztosan. Ezért mind népszerűbbek a kézműves gyümölcsjégkrémek, amelyekből ezek kimaradnak, és amelyeket otthon is könnyedén elkészíthetünk. Nem csak a gyerekek fogják a fagyasztó ajtaját nyitogatni érte. Nyári összejövetelek alkalmával pedig kiválthatjuk velük a desszertet, és jó előre elkészíthetők.

Amire szükség van: ½ liter víz, esetleg valamilyen gyümölcstea lehűtve, 1 citrom, 3-4 evőkanál méz, agávészirup (akár el is hagyható), idénygyümölcsök, citrusfélék, kivi, ananász tetszés szerint, jégkrémformák pálcikával

A vizet vagy a kihűlt teát összekeverjük a citrom levéllel és a mézzel. A nagyobb gyümölcsöket kisebb darabokra vágjuk, esetleg kissé pépesítjük, a kisebbeket egyben is hagyhatjuk. Rakjuk a gyümölcsöket a for-

TIPP

Joghurtosan is készíthetjük, fele gyümölcs, fele joghurt arányban. Akár rétegezzük is a formák megtöltésekor a gyümölcs- és joghurtrétegeket, így jópofa csíkos lesz.

mákba és öntsük rájuk a folyadékot. Tegyük fagyasztóba, 3-4 óra elteltével a jégkrémnek készen kell lennie.

Jégbezárt gyümölcsök

Jégkockatartóba tegyünk egy-egy szem bogyós gyümölcsöt vagy bármilyen gyümölcsdarabot, töltsük föl vízzel és fagyaszszuk meg. Néhány darabot tegyünk a vizeskancsóba, ami lehűti az italunkat és a nyári vacsoraasztalon remekül mutat majd.

NYÁRI KÉNYELEM

NAGY FILAGÓRIA

Az időjárás nem ronthatja el a családi összejöveteleket, vagy a kerti partikat, ha van a kertben egy fedett filagória.

Berendezése fémvázaz padból, összecukható fotelekből és ovális asztalból áll, de rendelhető berendezés nélkül vagy egyedi bútorzattal is.

www.szombatibutor.com

FASZENES ASZTALI KERTI GRILLSÜTŐ

A baráti találkozók elengedhetetlen tartozéka. Az ellenállhatatlan steaknek vagy grillezett zöldségeknek a faszenes grillsütők adják meg az igazi füstös ízeket és illatokat. Az ollószerű designnak köszönhetően a grillsütő rendkívül könnyen tárolható. www.fieldmann.hu

ADRIA KERTI NYUGÁGY

Elegáns, ergonomikus kialakítása valódi spa-hangulatot varázsol otthonába. A napágy minőségi trópusi akácfából készült, amely gond nélkül ellenáll az időjárás és az UV-sugárzás kellemetlen hatásainak, így kerti bútorai nemcsak gyönyörűek lesznek, de hosszú éveken át élvezheti az általuk nyújtott kényelmet. www.fieldmann.hu

ITALHŰTŐ

A föld hőjével működik, könnyen telepíthető, 9 darab 0,33 l-es, vagy 5 darab 0,5 l-es italosdoboz hűtésére alkalmas. www.bauhaus.hu

KERTI ZSÚRKOCSI

Időtlen stílusával, minőségi luxus kivitelésével tökéletes kiegészítője lehet kertjének vagy teraszának. A két polc külön tálcaként is alkalmazható, valamint extra kialakítású pohár- és üvegtartó is beépítésre került. Minden elem könnyen összecukható, ezzel minimalizálva a tárolási gondot. www.fieldmann.hu

VERA ÉTKEZŐGARNITÚRA

A kihúzható, kényelmes székekkel körberakható asztal praktikus, ha nagyobb társaság érkezik. Az alumínium váz időtálló, a székek pedig egymásba rakhatók, így tároláskor kis helyet foglalnak el. www.bauhaus.hu

GRILL KLASSZIKUSOK

Grillcsirke tabouléval

Elkészítési idő: 1,5 óra

Hozzávalók 3-4 fő részére: 1 db egész csirke, 3 evőkanál Kotányi Grill Szárnyas fűszerkeverék, 6 evőkanál napraforgóolaj, Kotányi tengeri só malom, Kotányi őrölt feketebors

A tabouléhoz: 400 g bulgur, ½ db uborka, 200 g koktélparadicsom, 1 db vöröshagyma, 40 g friss petrezselyem, 20 g friss menta, 4 evőkanál olívaolaj, 1 db citrom

A csirkét dörzsöljük be a Kotányi Grill Szárnyas fűszerkeverékkel és a napraforgóolajjal, majd hagyjuk rövid ideig állni.

Grillen: a csirkét húzzuk egy grillcsirke-nyársra és kb. 80 percig zárt fedő mellett 160-180 °C-on grillezzük.

Sütőben: a csirkét egy órán keresztül 220 °C-on alsó-felső sütéssel grillezzük. Ha túl-ságosan sülné, akkor alufóliával fedjük le.

A bulgurt sós vízben 10 percig főzzük. Az uborkát hámozzuk meg, vágjuk föl kis kockákra. A paradicsomokat vágjuk négybe. A vöröshagymát hámozzuk meg és aprítsuk föl. A petrezselymet és a mentát durvára szeleteljük föl.

A bulgurt szűrjük le és keverjük el olívaolajjal, citromlével, vöröshagymával, uborkával és paradicsommal. Sózzuk, borsozzuk.

A taboulét helyezük egy tálra és erre tesszük rá a grillcsirkét.

BBQ Sajtburger coleslaw salátával

Elkészítési idő: 40 perc

Hozzávalók 4 fő részére: 600 g darált marhahús, 3 teáskanál Kotányi Grill klasszikus fűszersó, 2 db fűrtös paradicsom, 4 salátalevél, 1 db lilahagyma, 4 db ecetes uborka, 4 szelet bacon, 4 szelet cheddar sajt, 4 db hamburgerzsemle, 50 ml BBQ szósz

A coleslaw salátához: 500 g fehér káposzta, 3 db répa, 50 g majonéz, 1 teáskanál cukor, 3 evőkanál almaecet, Kotányi őrölt feketebors, Kotányi tengeri só malom

A káposztát szeleteljük finomra, sózzuk be, és kb. 10 percre hagyjuk állni.

A darált húst fűszerezzük be a Kotányi Grill klasszikus fűszersóval, formázzunk 150 grammos hamburgerpogácsákat.

A coleslaw salátához hámozzuk meg a répákat és finomra reszeljük le. Majonézből, cukorból, almaecetből és egy jó csipet

borsból készítsük el a dresszinet, keverjük jól el.

A káposztát jól nyomkodjuk ki, a répával és a dresszinnel keverjük el és hagyjuk állni. A paradicsomot szeleteljük föl. A salátaleveleket mossuk meg. A vöröshagymát karikázzuk, az uborkákat pedig szeleteljük föl.

A hamburgerpogácsák mindkét oldalát kb. 3-5 percig grillezzük. A baconszeleteket is grillezzük meg. A grillezés végén tesszük

1-1 szelet cheddar sajtot a húsogácsákra és hagyjuk kissé megolvadni.

A hamburgerzsemleket vágjuk félbe és a belső felüket kissé pirítsuk meg. A zsemle alsó felét kenjük meg BBQ szósszal, tesszük rá egy salátalevelet, húsogácsát, paradicsomszeleteket, vöröshagyma-karikákat, ecetes uborkát és baconot. A tetejét helyezük rá. A kész burgereket coleslaw salátával tálaljuk.

<https://hu.kotanyi.com>

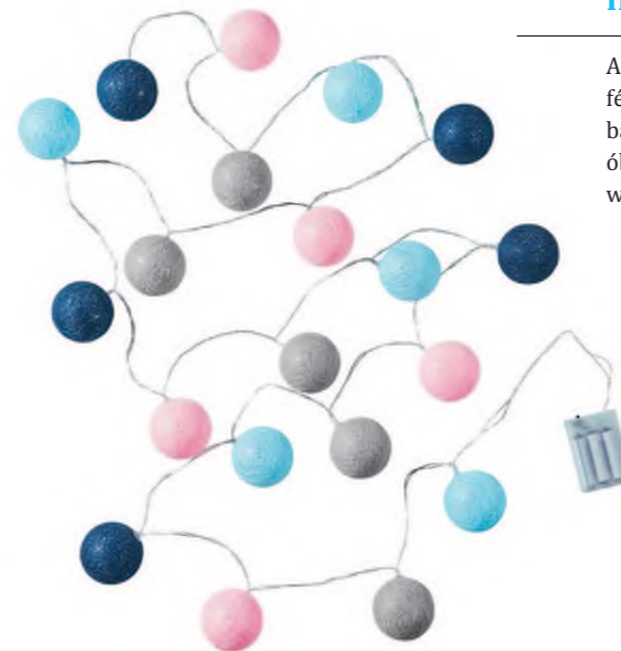

ROMANTIKUS FÉNYEK

IN THE MOOD DEKOR ÉGŐSOR

A 20 vidám, színes lampiongömb sugárzó fénye meghitt hangulatot varázsol a lakásba, vagy éppen a teraszra. Több színvariációban.

www.butlers.hu

SZÍNES, NAPELEMES LÁMPA

A töröttüveg-hatású panelek segítségével nappal feltöltődik, az est beköszöntével pedig hangulatosan megvilágítja teraszát, körülhatárolja a virágágyásokat, gyalogutakat kertjében. Energiatakarékos és praktikus. Be- és kikapcsológombbal rendelkezik, a teljes töltés után 6-8 órán át világít.

www.nortene.hu

Összeállította: Sárközi Judit

NAPELEMES SPOTLÁMPA

Földbe szúrható, napelemes spotlámpa, állítható lámpatesttel a még fókuszáltabb megvilágításért. Az est beköszöntével stílusosan megvilágíthat vele akár egy kerti szobrot, egy növényt, a kerti tó egy részét vagy egy nagy cserépedényt is, kiemelve ezzel kertjének szépségét.

www.nortene.hu

Rejtvény

Ebben a feladványban egy-egy betűvel kell megtoldani az első meghatározásra adott szót úgy, hogy az így keletkezett új szó megfeleljen az egyenlőségjel utáni meghatározásnak. A betoldott betűkből egy örökzöld díszcserje nevét állíthatja össze, amelynek lándzsás, bőrnemű levele és nagy, bugában álló, illatos, rózsaszínű vagy fehér virága van.

Példa: Töltött főtt tésztaétel + 1 betű = teherzállításra használt lapos fenékű, széles vízi jármű: derelye – dereglye – G betű

1. Elszíneződés réz- és bronztárgyak felületén, nemes rozsda + 1 betű = ezüstfehér színű, puha nemesfém
2. Hatvan másodpercnyi időtartam + 1 betű = 8-as alakba font, ropogós sütemény
3. Ruházati kellék, lyukas vagy füles korong + 1 betű = törzsből és kalapból álló puha, húsos testű növény
4. Finom női kéz + 1 betű = víztartó edény
5. Zsírozó + 1 betű = női fejfedő
6. Gyümölcsös, veteményes + 1 betű = ráma, foglalat
7. Szarvas hímje + 1 betű = páros ujjú kérődző állat

A helyes megfejtést beküldők között egy nyertes részére könyvet sorsolunk ki.

Címünk: Kertbarát Magazin, 1591 Budapest, Pf.: 294.
Beküldési határidő: 2019. szeptember 15.

A Kertbarát Magazin május-júniusi számában közölt rejtvény helyes megfejtéséért felajánlott könyvet Bacsó-Simon Hajnalka ruzsai olvasónk nyerte.

www.spuri.hu

Szonikus madárriasztó

A szonikus madárriasztó környezetbarát módon tartja távol a madarakat előre rögzített természetes hangokkal, ragadozó madarak hangjával, valamint pisztolylövés hangjával. Így egy veszélyzóna jön létre a madarak számára, ahol a populáció drasztikusan csökken. Fő alkalmazási területek: mezőgazdasági tárolók, raktárak, eröművek, repülőterek stb.

Forel Elektronikai KR., 2800 Tatabánya, Árpád út 81.
Tel./Fax: +36 34 316 673, e-mail: spuri@spuri.hu

HERBÁCIÓ
ZÖLDSEGSZORPÓK
HAJZSÁLER TERÁPIA OTTHON
GYOMORÉGÉS ELLEMI PRAKTIKÁK

Kapható a **Herbáció Plusz** különszám is: **Szuperhős növényi táplálékaink** címmel.

Zöldség-, és gyümölcsfélék hatása az egészségünkre, superfood-ok kertünkben.

Megjelent a **Herbáció** magazin legújabb 52. lapszáma, május 15. és augusztus 15. között kapható az újságárusoknál!
Előfizethető 1680 Ft/év áron!
Kozmetikumok, gyógykészítmények házi receptjei, kreatív növényhasználat a mindennapokban...

HERBÁCIÓ
Július elejétől szeptember végéig kapható az újságárusoknál a legújabb **Herbáció** könyv: **Tartósítás régi módszerekkel**

Látogassa meg honlapunkat: www.herbacio.hu
(webáruházunkban természetgyógyászati témájú könyvek mellett különleges növények is kaphatók)
06 30 437 8900

Fizessen elő most!

Kerti Kalendárium – a legnagyobb példányszámú kertészkedéssel foglalkozó szaklap!

MEGÚJULT!

Olvassa be a QR kódot és fizessen elő kényelmesen, online!

Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Tel.: 06-1-470-0411, Fax: 06-1-470-0410
E-mail: pap.edina@magyarmezogazdasag.hu
Web: www.magyarmezogazdasag.hu

Megrendelőlap

Megrendelem a **Kerti Kalendárium** című lapot .....példányban az alábbi címre:

Megrendelő neve: .....

Megrendelő címe: .....

Számlázási név: .....

Számlázási cím: .....

Időtartam: 1 évre 3 900 Ft
 1/2 évre 1 950 Ft

Fizetés módja: csekk
 átutalás

..... aláírás

A lap megrendelhető a megrendelőlap visszaküldésével a Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2. címre, vagy a hírportálunkon a <http://magyarmezogazdasag.hu/lapcsoport> weboldalon, valamint előfizethető az ország bármely postáján, a hirdető kézbesítőknél, a www.posta.hu webshopban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, és telefonon a 06-1-767-8262 számon. A Magyar Mezőgazdaság Kft. az adatok gyűjtésekor, feldolgozásakor a 2011. évi CXII. törvény alapján jár el.

FÜVÉSZKERT
1083 Budapest, Illés u. 25.
www.fuveszkert.org

Július 29. – augusztus 2.: Nyári tábor a Mi Micsoda Klubbal
Augusztus 30. Paradicsomnap a Bolgár Nagykövetség partneri támogatásával

A Szamóca Kiskertész Klub programjai a Fűvészkertben
Július 24.: Kertészkedés mesehősökkel
Július 31.: Harry Potter és a mágikus növények
Augusztus 7.: Kertészkedés kufflikkal

NEMZETI BOTANIKUS KERT
Vácrátót, Alkotmány u. 2–4.
www.botanikuskert.hu
www.facebook.com/nemzetibotanikuskert

A kert mindennap (ünnepeken is) 8.00–18.00 óráig tart nyitva, az üvegházak nyitvatartása a honlapon részletesen is megtalálható.

Július 20., 13.30-15.30: A Botanikus kert virágai – akvarellfestészeti foglalkozás (előzetes bejelentkezés szükséges)
Július 20. (esőnap júl. 21.), 19.30: A Musica Sonora Kamarazenekar nyáresti koncertje
Augusztus 17-20.: Önállóan járható vezetőlapos „Kerttörténeti” és „Hónap érdekességei” séta

SZEGEDI FÜVÉSZKERT
Szeged, Lövvölde u. 42.
fuveszkert.u-szeged.hu

Július 27-28.: XII. Lótusz Napok – kétnapos fesztivál távol-keleti hangulattal, zenével és ízekkel az indiai lótusz virágzásának tiszteletére

MAGYAR RÓZSATÁRSASÁG
magyarrozsatarsasag.blogspot.com

Szeptember 7.: Kertlátogatás – Folly arborétum és Balatonfüred (a Virágos Magyarország verseny város kategóriájának 2017-es győztese)

MAGYAR KAKTUSZGYŰJTŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
www.kaktuszgyujtok.hu
<https://www.facebook.com/kaktuszgyujtok.hu>

Szeptember 27-28.: Szakmai kirándulás a chrudimi kaktuszbörzére (jelentkezés augusztus 30-ig)

ÉDENPONT KERTLÁTOGATÁSOK
www.edenpont.com

Július 20.: A Titkos kert (Velence), Különleges növények kertje (Nagykőrű)
Július 27.: A kertész kertje (Pilisszentkereszt)
Augusztus 3.: A kertész kertje (Pilisszentkereszt), Együtt élni a természettel (Vácrátót)
Augusztus 10.: A Titkos kert (Velence), Bougainvilleák a balkonon és a kertben (Budapest III.), Csodás kertem (Kaposvár)
Augusztus 17.: CseppecsKert (Sorkifalud)
Augusztus 18.: A Titkos kert (Velence)
Szeptember 7.: A Titkos kert (Velence), Különleges növények kertje (Nagykőrű)
Szeptember 14.: A Titkos kert (Velence), A kertész kertje (Pilisszentkereszt), Különleges növények kertje (Nagykőrű)
Szeptember 21.: Csodás kertem (Kaposvár)
Szeptember 22.: Modest garden (Telki)
Szeptember 29.: Kavicskert sok zölddel (Budapest XV.)

A www.edenpont.com oldalon olyan kertek is megtekinthetők, amelyek látogathatóságáról egyelőre nincs információ. Aki a kiszemelt kertre kattintva jelzi az érdeklődését, azt automatikusan értesítik a szervezők, ha megvan az időpont.

Augusztus 15-18.
FARMER EXPO + HORTICO
Debrecen
www.farmerexpo.hu

Szeptember 5-8.
BÁBOLNAI GAZDANAPOK
Bábolna
babolnaigazdanapok.hu

Szeptember 6.
ALFÖLDI FAISKOLAI NAP
Kecskemét
www.afe.hu

Szeptember 12-13.
FAISKOLAI BÖRZE
Szombathely
www.fakerteszh.hu

Fizessen elő most a Kertbarát Magazinra!

Fizessen elő egy évre a Kertbarát Magazinra 2019. július 19. és szeptember 20. között és nyerjen!

Első 25 előfizetőnk az Oázis Kertészet 2000 Ft értékű vásárlási utalványát kapja, ami az ország bármelyik Oázis Aruházában levásárolható.
www.oazishu

A Kertbarát Magazin megjelenik kéthavonta

Előfizetési megbízás
Előfizethető az ország bármely postáján, a hirdető kézbesítőknél, e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, a +36-1-767-8262-es telefonszámon, vagy a honlapunkon: www.kertbaratmagazin.hu
Kérjük olvashatóan töltsse ki, s küldje a Magyar Posta Zrt. Levél Üzletág Központi Előfizetési és Árucsoport címére: 1900 Budapest

Előfizetem a Kertbarát Magazin című kiadványt.
Előfizetési díj egy évre: 3870 Ft.

Név: .....

Cím: .....

Kelt: ..... év ..... hó ..... nap

..... aláírás

Ragcsálóriasztók
Szabaduljon meg hivatlan vendégeitől!

- egér, patkány
- nyest, görény
- kullancs, bolha
- galamb, seregély
- vakond
- pele

Forel Elektronikai Kft.
2800 Tatabánya,
Kossuth Lajos u. 30.
Tel./Fax: +36 34 316 673
e-mail: spuri@spuri.hu
www.spuri.hu

	REMÉNYT KELT	EGY VASA SINGS, BIZ	AZ ERŐ JELE	RESTELL, SZEGYELL	NÓTÁS KEDVÜ FOGOLY	KELTEZÉS	NUMERO, RÓVIDEN	AZ ABÉCÉ ELSŐ BETŰJE	KAVIÁR IS KÉSZÜL-HET BELŐLE	
1	HUSÁNG	OPTIKAI ÜZLET-LÁNC	EDÉNYRÖL VIZET FELITAT	MESSZIRE HAJÍT	ARAB NEVEKBEN: FIA	MAGTÁR KÖZEPE! RÓMAI 51	FESTŐI ÉVSZAK SZÉL-HÁRFA	AZ ILYEN VIZ PARTOT MOS. ME	11	
2			SZIKI MADÁR ZÖLD CITROM						NANO, RÓVIDEN ELMÉLET	
3	GAZDASÁG						FRANCIA KÁRTYALAP A SOR ELEJÉNI			TANTÁL V.J. JAMAICAI ZENEI STILUS
4	KASZÁS-CSSILLAG					NEM SZABAD BAJOR MŰVESZ-CSSALAD		DUNÁNTÚLI HEGYSEG AUTÓ-MÁRKA		
5	IRÓBLOKK				MŰVÉSZEZET, LATINUL ZAB-SZELEKI		TÁNCOT JAR SÜLYARÁNY RÓVIDEN			ALBÉRLŐ MEGILLE-TŐ
6								AZ ÓKOR VEGEI		
7	SZÓNAK IS LEHET			BECÉZETT NŐI NÉV FEL-FEL-KERES				DECILITER, RÓVIDEN		
8	ROLAND GARROS, RÓVIDEN			KOMISZ FEKETE ISTVÁN VIDRAJA				IRODALMI MŰFAJ FÉNYTAN		
9	VILMOS, SVÁJCI MONDAI HÓS				MAMMA ... ABBA-DAL ANNAK AZ ELEJÉNI			BANDÁJA, DÁN FILM HOLLAND VÁROS		
10	NÁNDOR, VILÁG-UTAZÓ HAJÓS	CIPRUS- FELE				ÁLLJI SZEDELŐZ-KÓDIK		CSAVAR FEJE! KERGETI		
11	ERŐSEN FŐ							KINTRÓL ... CULOTTE, A FR. POLGÁRI FORRADALOM HIVE		
12	KORSZAK			SÓVÁROG AZ EGYÉN BELSŐ ENERGIAJA				MÉRLET, ANGOLUL JERRY TÁRSA		
13	NEDŰ, PÁ-RATLANJAI LENDÜLET-BE JÖN			OLASZ VÁROS RAKPART, RÓVIDEN				MELY SZEMÉLY? HORONY		
14								GOMBÓC WOLFGANG AMADEUS ...		
15								MAUJLI FARKASA KICSINYÍTŐ KEFZŐ		
16										CENTI, RÓVIDEN KOVÁCS ESZKÖZE
17										
18										
19										
20										
21										
22										
23										
24										
25										
26										
27										
28										
29										
30										
31										
32										
33										
34										
35										
36										
37										
38										
39										
40										
41										
42										
43										
44										
45										
46										
47										
48										
49										
50										
51										
52										
53										
54										
55										
56										
57										
58										
59										
60										
61										
62										
63										
64										
65										
66										
67										
68										
69										
70										
71										
72										
73										
74										
75										
76										
77										
78										
79										
80										
81										
82										
83										
84										
85										
86										
87										
88										
89										
90										
91										
92										
93										
94										
95										
96										
97										
98										
99										
100										

Május-júniusi számunk megfejtése: Csuka Zoltán: Június
„Édesen csurran a nyár a tájon, / mint cukordinnye, mézes a fény,
semmi se moccan, most nincs, ami fájjon, / duzzad az élet a föld kebelén.”

A felajánlott könyveket Lovas Mihályné bélmegyeri; Molnár Ferencné nagykőrúti; Szentei Ferencné nógrádsipeki rejtvényfejtőinknek postázzuk.

KÖVETKEZŐ SZÁMUNKBÓL

A krizantém újabbna újabb színes fajtái sokoldalúan felhasználhatók, megszínésítik a nyárvégi kerteket is.

Megjelenés:
2019.
szeptember 20.

Beszédes latin virágnevek
– új sorozatunkból megtudható, mit jelent sok ismert növény tudományos neve, így sokkal könnyebb lesz őket megjegyezni.

Védik egészségünket, épületeinket és a városi lét számára is elhozzák a természet egy darabkáját – ezek a zöldtetők.

Tenerifén található Spanyolország második legidősebb botanikus kertje. Felkeresését kihagyni lehet, de nem érdemes.

Az opál juhar többnyire gyűjteményes kertekben található, aki a saját kertjében is kipróbálná, magot kérhet belőle.

ALGEIER WENDY
kertészmérnök
wendya@t-online.hu

AMBRUS MÁRIA
kertészmérnök,
táj- és kertépítőmérnök
kertterrapia@gmail.com

FRÁTER ERZSÉBET
biológus, az MTA Nemzeti
Botanikus Kert kurátora
frater.erzsabet@okologia.mta.hu

HALMOS MONIKA
fitoterapeuta
www.rozsakunyhó.hu
moni.halmos@gmail.com

KASZAB LÁSZLÓ
növényorvos
kaszablacza@gmail.com

SZÁMUNK SZERZŐI

KÓSA GÉZA
dendrológus, botanikus,
MTA Nemzeti Botanikus Kert
kosa.geza@okologia.mta.hu

MEGYESI ÉVA
kertészmérnök
megyesie@index.hu

MERÉNYI ALEXANDRA
kertészmérnök
merenyi.alexandra@t-online.hu

MOLNÁR PÉTER
kertészmérnök,
természetfotós
molnary@freemail.hu

SÁRKÓZI JUDIT
újságíró, szerkesztő
sarkozsi.judit@
magyarmezogazdasag.hu

**SÜTÖRINÉ
DIÓSZEGI MAGDOLNA**
kertészmérnök
dioszegi.magdolna@kertk.szie.hu

SZAKÁCS-NAGY ZSUZSA
kertészmérnök
Szamóca Kiskertész Tanoda
szamocatanoda@gmail.com

THALMEINER TÜNDE
kertészmérnök
tunde.thalmeiner@gmail.com

Kertbarát
magazin

Készült a Kertészet és Szőlészet
szerkesztőségében

Alapította Bálint György 1977-ben

42. évfolyam, 2019./7-8. szám,
2019. július 19.

FŐSZERKESZTŐ:

BIZA KLÁRA

SZERKESZTŐ:

SÁRKÓZI JUDIT

TERVEZŐSZERKESZTŐ:

Végh György

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Tömpe Anna

TITKÁRSÁG: Kiss Jánosné

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

1141 Budapest, Mirtusz u. 2.

Postacím: 1591 Budapest, Pf. 294

Telefon: +36-1-273-2290

Fax: +36-1-470-0410

E-mail: titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

Címkép: Shutterstock

KIADJA

a Magyar Mezőgazdaság Kft.

Felelős kiadó:

SÁRI ENIKŐ ügyvezető igazgató

HÁJOS LÁSZLÓ ügyvezető igazgató

MB MAGYAR
BRANDS

LAPTERJESZTÉS, PÉNZÜGY:

Laczó Angéla vezető, Fontos Éva,

Karácsonyi Ildikó, Gabula Fruzsina

MARKETING: Horváth Roland vezető,

Kovács Réka

ÜGYFÉLSZOLGÁLAT:

Husztiné Csekő Emma

Tel.: +36-1-470-0411, fax: +36-1-470-0410

HIRDETÉS:

Barsi Nóra

Tel.: +36-30-982-6369

barshi.nora@magyarmezogazdasag.hu

Dohány Árpád

Tel.: +36-70-232-4231

dohany.arpad@

magyarmezogazdasag.hu

Kiss Jánosné

Tel.: +36-1-273-2285, +36-1-273-2290

titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

Minden jog fenntartva!

A lapból értesítéseket átvenni

csak a Kertbarát Magazinra való

hivatkozással lehet.

A hirdetések és egyéb

reklámkiadványok tartalmáért

a kiadó felelősséget nem vállal.

TERJESZTÉS:

Előfizetésben terjeszti

a Magyar Posta Zrt.

Postacím: 1900 Budapest

Előfizetésben megrendelhető

az ország bármely postáján,

a hírlapot kézbesítőknél,

a www.posta.hu webshopban

(<https://eshop.posta.hu/storefront/>),

e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu

címen, telefonon a +36-1-767-8262

számon, levélben a Magyar Posta Zrt.

1900 Budapest címen.

Külföldre és külföldön előfizethető

a Magyar Posta Zrt.-nél:

a www.posta.hu webshopban

(<https://eshop.posta.hu/storefront/>),

1900 Budapest, +36-1-767-8262,

hirlapelofizetes@posta.hu.

Belföldi előfizetési díj

egy évre 3870 Ft, fél évre 1935 Ft.

Árusításon át terjeszti

a Lapker Zrt., a POHÍRKER Zrt.,

valamint az alternatív terjesztők.

NYOMJA:

Ipress Center Central Europe Zrt.

2600 Vác, Nádas utca 8.

Felelős vezető: Borbás Gábor

A nyomdai megrendelés törzsszáma:

Sz-12/99

Nyomás: 2019. július 12.

HU ISSN 0133-9435

www.magyarmezogazdasag.hu

– az Agrárhírtől

Onlineüzletág-vezető: Práger Ádám

Szerkesztők: Mizsei Károly, Tóth-Gál Enikő

Fizessen elő a Kertbarát Magazin digitális változatára

akár
30%
kedvezményel!

	Nyomtatott lap ára (Ft)	Digitális lap ára (Ft)
Egy lapszám ára	695	485
Féléves előfizetés	1 935	1 350
Éves előfizetés	3 870	2 700

- Egyedi kedvezményes ár digitálislap-előfizetőink részére!
- Egyszerű, gyors, kényelmes előfizetési lehetőség!
- Bővített interaktív tartalom!
- Platformfüggetlen – bárhol, bármilyen eszközön megtekinthető!
- Keresési lehetőség a cikkekben és egyéb felhasználóbarát megoldások!
- Hirdetőpartnereink számára újszerű, interaktív megjelenési lehetőség!

Olvassa be a kódot és fizessen elő kényelmesen! →

Kertbarát

www.magyarmezogazdasag.hu

DIGITALSTAND

www.digitalstand.hu

Nyár; forróság? Hűsítő árak!

-28%

-24%

-32%

-30%

Augusztus
2-3-4.

A legjobb mediterrán növények és virágzó csodák, díszfák és cserjék, exkluzív szoliterak és növénytartók hatalmas választékával várunk! Ráadásul 2019. augusztus 2-3-4-én, minden növény árából annyi százalékos kedvezményt adunk, ahány °C-t a hőmérő mutat!
A munkális kedvezmény 24%! **

1000
EZER FORINT

Az Oázis Kertészet
ajándék kuponja

www.oazis.hu

A kupon 2019. július 19. és augusztus 18. között összes áruházunkban felhasználható, leadásával 5000 Ft értékű vásárlás esetén 4000 Ft-ot kell fizetned. A kupon más akcióval nem vonható össze, akciós áru termékekre nem váltható be. Vásárlásonként egy darab kupon használható fel.

Kertészeti áruházaink szerte az országban:

Ajka Ipari Park, északi szektor; Budakeszi Szőlőskert Ipari Park (a Tesconál); BP-Pasarét Zilah u. 6; BP-Kőbánya Kőbányai út 47; BP-Rákosszentmihály Szlovák út 15; BP-Soroksár Helsinki út 80; Cegléd Külső-Jászberényi út 2; Csepel Mini Kossuth L. u. 15; Debrecen Balmazújvárosi út; Diósd Diófásor u. 19. (Az Intersparnál); Hajdúnánás Mini Szabadság u. 50; Jászberény Nagykátai út 17; Kecskemét Budai út, a Tesco előtt; Keszthely Semmelweis u. 2; Mohács Pécsi út, Ipari Park; Monor 4-es főút 32. km; Nyíregyháza Korányi Frigyes út 204; Szeged Alkony utca 3; Székesfehérvár Holland fásor 1; Szolnok - Szabolc 4-es főút 108. km; Tatabánya Erdész u. 39. (A Dózsakertben) Törökbálint Torbágy u. 4., (az Auchannál)

* A tájékoztatás nem teljeskörű, az alábbi további részletek a honlapon

www.oazis.hu